

Constantin Jinga,

***Lanţul de la bicicletă. Lecturi biblice parohiale*,**

Editura Marineasa, Timişoara, 2002

Motto:

binecuvântat este cel ce sărută zidul
binecuvântat este cel care leagă
şireturile copilului
binecuvântateste cel care sapă porumbul
binecuvântat este cel care scrie cu degetul pe geam
binecuvântat este cel care sărută
mâna cerşetorului
binecuvântat este cel care îşi bea banii cu păsările
binecuvântat este cel care vorbeşte cu apa
binecuvântat este cel care îngenunchează în faţa crucii
dar important este doar acela care îşi pierde orgoliul
vă spun: binecuvântat este acela care şi-a ucis orgoliul
repet: nemuritor este cel care şi-a ucis orgoliul

[Ion Chichere, **Zidul (I)**, în vol. *Orchestra neagră*, ed. Vinea, Bucureşti, 2001]

Cuprinsul

Cuvânt lămuritor

Cartea aceasta cuprinde o seamă de texte scrise, evident, cu mult timp înainte ca ideea existenţei ei să se fi ivit în mintea cuiva, în orice caz, în mintea autorului în ultimul rând. Până în momentul de faţă mărturisesc că nu le-am văzut nicăieri laolaltă, ci pe mai toate, fără vreo două - trei, înşirate pe firul a vreo sută de Duminici, într-un periodic ceva mai deosebit decât altele şi, în orice caz, cel puţin insolit în peisajul presei româneşti. Este vorba despre *Timişoara Fabric-Vest*, un buletin parohial săptămânal ce a apărut într-o parohie timişoreană, în perioada 18 iunie 2000 - 12 mai 2002. Adică exact o sută de săptămâni. Şi acestea de aici sunt texte scurte, chiar mai scurte decât cele din *Acul & cămila*, astfel ca oricine să le poată citi prin tramvai sau prin metrou, ba chiar şi, bineînţeles, aşteptând să fie claxonat cu amabilitate pe la vreun semafor. Dat fiind caracterul aparte al publicaţiei care a moşit, într-un fel, la această carte, m-am gândit că ar fi interesant pentru toată lumea dacă, înainte de a purcede mai departe, ai zăbovi puţin, nobile cititor, şi asupra acestor pagini, pentru a asculta povestea scurtă, dar plină de tâlc, a lui *Timişoara Fabric-Vest*.

Ce este oare atât de deosebit cu *Timişoara Fabric-Vest*? Nimic alta decât aceea că este editat în cadrul unei parohii ortodoxe, din iniţiativa privată a unor enoriaşi dornici de a contribui la bunul mers al vieţii comunitare. O iniţiativă lipsită de orice caracter spectacular şi, la prima vedere, prea puţin importantă. Totuşi, după cum se va putea remarca fără dificultate, ea este interesantă pentru că oferă imaginea unei strategii comunicaţionale benefice, actuale, realizată prin voluntariat activ, într-un mediu complex şi divers aşa cum se prezintă cartierul timişorean unde *Timişoara Fabric-Vest* apărea până cu un timp în urmă. Considerarea unui periodic minor, lipsit de altă ţintă decât transmiterea entuziastă a mesajului evanghelic, poate evidenţia scăderile unei întreprinderi marcate mai degrabă de amatorism, dar totodată va pune în lumină calităţile necesare pentru a o duce la capăt cu succes şi, fără îndoială, sperăm să insufle un duh optimist acelora dintre noi prea ispitiţi de scepticismul postmodern.

Desigur, este pretenţios să vorbim despre istoria buletinului parohial *Timişoara Fabric-Vest*. Dar, chiar dacă scurtă, povestea publicaţiei este vrednică de povestit.

Primul număr din *Timişoara Fabric-Vest* a apărut în urmă cu aproximativ doi ani, mai precis în data de 18 iunie 2000, cu ocazia praznicului Pogorârii Sfântului Duh (Rusaliile), care coincide cu hramul bisericii din cartierul timişorean Fabric-Vest. Cartierul Fabric-Vest este parte dintr-o zonă mai amplă a Timişoarei, numită Fabric, locuită până relativ recent de mici meşteşugari sau angajaţi ai fabricilor din împrejurimi. Situaţia a cunoscut modificări importante odată cu sistematizarea, desăvârşită în anii '80, când în locul vechilor locuinţe familiale demolate şi al atelierelor se înălţau deja blocurile ceauşiste, populate atât cu foştii proprietari ai caselor, dar şi cu oameni veniţi din toate colţurile ţării sau chiar cu timişoreni din cartiere diferite. În ciuda acestor schimbări, cartierul şi-a păstrat un caracter preponderent muncitoresc, multietnic şi pluriconfesional.

Biserica din Fabric-Vest, cu hramul Pogorârea Sfântului Duh, se află încă în construcţie. Piatra de temelie a fost pusă în prima jumătate a deceniului trecut, de către Pr. Simeon Lugojan, preotul paroh de atunci. La ora actuală, enoriaşii au reuşit să finalizeze turla principală, urmând ca, probabil, în cursul anului 2002, slujbele să se poată desfăşura în naos. În prezent, serviciul divin se desfăşoară încă în subsol. Cu

toate că este vorba despre o biserică pe cale de a se naşte, comunitatea nu este neapărat una în formare. Până la începutul anilor '90, activitatea pastorală se desfăşura într-o biserică din vecinătate, cunoscută în Timişoara sub numele de *biserica de la Vârful-cu-Dor*, după numele străzii pe care se află. Cum însă acea clădire a fost retrocedată Bisericii Greco-Catolice, comunitatea ortodoxă a fost nevoită să-şi construiască un alt locaş de închinăciune.

Deloc întâmplător, apariţia buletinului parohial a coincis şi cu numirea în funcţia de preot paroh, la această biserică, a Pr. Dr. Eugen Jurca, cleric cu o experienţă liturgică şi academică deosebit de interesante, la care se adaugă capacitatea extraordinară de a coagula în jurul său tineri şi de a le da imboldul necesar pentru a-şi afla un rost aducător de roade în viaţa bisericii. Părintele Jurca nu se afla la prima experienţă publicistică de acest gen. În perioada când activa ca preot în Reşiţa, la începutul anilor '90, sfinţia sa editase, împreună cu un grup de tineri enoriaşi, o publicaţie similară intitulată *Antimis*. În aceeaşi perioadă, Părintele a pus şi bazele unei fundaţii omonime.

Buletinul parohial timişorean a fost intitulat *Timişoara Fabric-Vest* pentru a sublinia, oarecum, legătura dintre biserică şi toţi locuitorii din cartier, mai degrabă decât relaţia dintre biserica parohială şi enoriaşii ei, de confesiune creştin-ortodoxă. În cartierul Fabric-Vest, după cum am sugerat deja mai sus, convieţuiesc oameni de confesiuni diferite şi de etnii diferite. În plus, lucru de la sine înţeles astăzi, din păcate, un număr însemnat dintre credincioşii care se declară creştini-ortodocşi nu frecventează slujbele bisericii decât ocazional, iar alţii preferă să participe la servicii religioase în alte parohii sau la Catedrala Mitropolitană din Timişoara. Pe aceste considerente, membrii primului colegiu de redacţie au socotit important ca buletinul parohial să vizeze, chiar prin titlu, întreaga comunitate a cartierului Fabric-Vest, indiferent de orientări sau preferinţe religioase.

Într-o primă fază, *Timişoara Fabric-Vest* a apărut într-o formă destul de rudimentară. Anume, primele 30 de numere au fost editate cu ajutorul unui computer personal şi multiplicate, ulterior, prin fotocopiere. Din luna noiembrie 2000 s-a început o colaborare cu editura Marineasa din Timişoara, care s-a angajat să tehnoredacteze şi să multiplice săptămânalul în condiţii modeste, dar totuşi profesioniste. Un eveniment deosebit de important a avut loc în luna octombrie 2000, când numărul 17 al publicaţiei a fost difuzat şi pe internet. De atunci, cu doar câteva sincope, *Timişoara Fabric-Vest* a putut fi citit în fiecare săptămână prin subscriere gratuită la o listă de distribuţie a fundaţiei *Antimis*.

Echipa editorială a periodicului a cunoscut, în tot acest răstimp, câteva modificări pricinuite cel mai adesea de evenimente care au afectat persoanele angajate în acest proiect. Astfel, din redacţia prezidată de către Pr. Simeon Lugojan au făcut parte Pr. Dr. Eugen Jurca, Pr. Octavian Blaga, Pr. Mircea Szilagyi, Ioan Andoni, Florin Doboş, Ovidiu Ianc, Constantin Jinga. Chiar dacă nu în mod deliberat, aceste modificări au atras după sine unele schimbări de structură şi conţinut.

Buletinul parohial *Timişoara Fabric-Vest* apărea săptămânal, într-un tiraj de 500 de exemplare şi se distribuia gratuit, Duminica, la sfârşitul Sfintei Liturghii. Cheltuielile de imprimare şi de multiplicare erau acoperite prin donaţii.

Periodicul este alcătuit din patru pagini care, până la volumul 2, numărul 7 (57), conţineau rubrici fixe. Pagina întâi cuprinde o scurtă rugăciune, preluată de obicei din textele liturgice de rând pentru Duminica respectivă. Aceasta era urmată, iniţial, de un scurt rezumat al pericopelor biblice ale praznicului şi de o meditaţie parenetică în marginea acestora. Scurt timp după trecerea de la formatul fotocopiat la cel tipărit, s-a decis renunţarea la rezumatul pericopelor biblice şi înlocuirea acestuia

cu un mic tabel, care să ofere coordonatele lecturilor din Apostol şi din Evanghelie pentru fiecare zi din săptămâna în curs. Pentru prima pagină, această structură a rămas neschimbată până la final.

Conţinutul celei de a doua pagini a variat, probabil, cel mai mult. Iniţial, aceasta oferea spre lectură o rubrică *Dicţionar*, unde săptămână de săptămână era explicat pe scurt câte un termen liturgic sau dogmatic mai dificil; tabelul cu coordonatele lecturilor din Apostol şi din Evanghelie pentru fiecare zi din săptămâna în curs, tabel mutat ulterior în pagina întâi; prezentarea vieţii unui sfânt prăznuit în săptămâna respectivă sau a unui praznic împărătesc, dacă era cazul, prezentare concepută în aşa fel încât să facă relevantă viaţa sfântului ales sau tâlcul praznicului pentru viaţa de zi cu zi a enoriaşilor; în fine, texte felurite primite din partea enoriaşilor sau scurte compuneri, poezii, cugetări scrise de copiii din parohie. Uneori, rubrica *Dicţionar* a fost înlocuită cu citate pilduitoare din operele Sfinţilor Părinţi sau ale altor gânditori, iar locul tabelului cu coordonatele lecturilor din Apostol şi din Evanghelie pentru fiecare zi din săptămână a fost luat de o rubrică intitulată *Pagini din istoria creştinismului*, sub semnătura publicistului Octavian Stăncioiu, iar mai apoi de rubrica *Răbojul lunii ...*, realizată de către Remus S. Jurca-Unip, cronicar ce prezenta o cronologie alcătuită cu migală, de evenimente, adeseori inedite, importante pentru istoria noastră. Structura paginii a fost radical modificată în numerele din perioada 1-14 aprilie 2001, când aici s-au publicat selecţiuni din reacţiile mai multor oameni la gestul Părintelui Eugen Jurca de a recunoaşte public că, în perioada de dictatură comunistă, a colaborat cu Securitatea. În ultimele luni de apariţie, pagina a doua găzduia câte două eseuri scrise pe teme de actualitate, cu scopul de a atrage atenţia asupra legăturii dintre viaţa de zi cu zi şi mărturisirea de credinţă creştină, precum şi un colţ destinat copiilor.

Structura paginii a treia a rămas nemodificată încă de la primul număr. Aici se publica un eseu mai amplu, pe o temă de actualitate, sau cateheze prin intermediul cărora se încearcă prezentarea într-un limbaj contemporan a unor aspecte diverse din problematica creştină.

Ultima pagină a rămas, de asemenea, neschimbată în format, ca spaţiu pentru diverse informaţii de interes pentru enoriaşi, cum ar fi programul liturgic al săptămânii în curs, numele preotului de serviciu, programul oficiului parohial, felurite anunţuri legate de evenimente organizate în cadrul parohiei şi o *Recomandare* - un text care îmbie spre lectură o carte, invită la un spectacol, discută despre un eveniment cultural accentuând, întotdeauna, câştigul pe care un creştin l-ar putea afla, dacă ar da curs invitaţiei cu pricina.

Spuneam la începutul acestei prezentări că subscriem la ideea conform căreia editarea unui buletin parohial poate fi considerată ca o strategie de comunicare religioasă benefică, poate mai ales pentru mediul urban al României de azi, tot mai divers şi mai pluralist.

Desigur, ca orice activitate pe termen lung şi necesitând un anumit tip de angajament, bazat cel mai adesea pe generozitate totală şi voluntariat, un asemenea demers întâmpină dificultăţi şi conduce, înainte de toate, la conştientizarea unor lipsuri în ceea ce ţine atât de viaţa comunitară a parohiei, cât şi la nivel personal. De pildă, trebuie notat că eforturile echipei redacţionale de a depăşi o oarecare inerţie, lipsă de implicare sunt necesare permanent. În urma unor discuţii intestine, s-a ajuns fără dificultate la concluzia că situaţia rezidă în faptul că această activitate tinde să fie inclusă, de către colaboratori, în sfera timpului liber, a *loisir*-ului. De aici provine ispita de a considera, bunăoară, că termenele de predare a materialelor sunt deosebit de largi, că un angajament cât se poate de serios nu este strict necesar sau, nu în

ultimul rând, că în alcătuirea articolelor este îngăduită o uşurătate ceva mai mare, dat fiind că publicaţia s-ar adresa unui public mediu, iar aria ei de răspândire ar fi redusă.

Astfel, inerţia molatecă a obligat redacţia să facă apel la ceea ce am putea numi colaboratori externi, adică la persoane din afara parohiei, dar dispuse să scrie cu o oarecare regularitate, şi, într-o vreme, chiar să preia materiale din alte periodice sau din diverse surse de pe internet. Sunt câteva numere, în colecţia buletinului parohial, alcătuite într-o proporţie excesivă cu astfel de articole. Din această pricină, imaginea publicaţiei s-a îndepărtat considerabil de ceea ce se dorise iniţial a fi, adică un soi de *oglindă a parohiei*. În proiectul iniţial, săptămânalul urma să fie alcătuit cu materiale produse exclusiv de către enoriaşi. În felul acesta, ar fi trebuit să se constituie ca o publicaţie realizată în sprit amator, neprofesionist, dar fidelă enoriaşilor. Acest lucru nu a fost posibil. Însă chiar dacă enumerăm această chestiunie cu semnul minus, trebuie să spunem că ea a avut şi o consecinţă pozitivă, deloc neglijabilă, asupra căreia vom reveni mai la vale.

Pe de altă parte, opinia preconcepută a colaboratorilor, cum că este lucru uşor a scrie pentru o publicaţie destinată unui public mediu, s-a dovedit a fi total eronată şi a condus la rezultate negative, anume la realizarea unor numere care nu s-au bucurat întotdeauna de aprecierea destinatarilor. Acest fapt a ajutat redacţia să-şi conştientizeze responsabilitatea faţă de pulbicul cititor şi să realizeze că la celălalt capăt al canalului de comunicaţie se află un interlocutor exigent şi, în realitate, mult mai dornic de lectură decât aşteptările iniţiale îi îngăduiau să fie. Într-adevăr, *Timişoara Fabric-Vest* este un periodic fără pretenţii, un buletin parohial şi nimic mai mult, dar cu un public cititor fidel şi atent, care trebuie respectat ca atare.

Într-o oarecare măsură, această deficienţă a scos la iveală o alta, grăitoare în ceea ce priveşte sănătatea relaţiilor interpresonale dintre membrii comunităţii parohiale în general. La început, aceasta s-a manifestat sub forma unei carenţe de comunicare între colegiul de redacţie şi enoriaşi. De pildă, în primul număr al buletinului parohial s-a publicat un mic chestionar, la care enoriaşii erau invitaţi să răspundă în decurs de o săptămână. Ei bine, la această invitaţie nu s-a primit absolut nici un răspuns. Apoi, vreme de câteva luni de zile, din partea comunităţii parohiale nu s-a înregistrat nici un fel de reacţie cu excepţia celei de surpriză. Cu toţii îşi manifestau bucuria pentru faptul că în biserica lor a fost posibilă o asemenea iniţiativă. Reacţiile critice sau alte contribuţii cu adevărat utile pentru realizarea publicaţiei au sosit de-abia după câteva luni, dar enoriaşii care le-au formulat au preferat să discute aceste lucruri în particular fie cu Pr. Simeon Lugojan, fie cu Pr. Eugen Jurca, mai degrabă decât cu oricare altul dintre membrii redacţiei. Oricum, constatarea acestei deficienţe a fost un câştig pentru responsabilii parohiei, mai întâi. Pentru că, în urma unor discuţii pe această temă, ei au putut realiza cât de puţin se cunosc enoriaşii între ei şi cât de firave sunt relaţiile dintre aceştia. Majoritatea consideră suficient să participe la slujbele bisericii, pe care le frecventează fără a mai considera necesar să acorde atenţie vecinului. Sunt reticenţi în a-şi exprima opinia, chiar şi atunci când sunt invitaţi să o facă, şi mai degrabă rezervaţi în relaţiile interpresonale, cu toate că majoritatea sunt de acord că o prietenie înfiripată în sânul Bisericii şi pe baze creştine poate fi ziditoare de suflet şi prilej de multă bucurie spirituală. Este aceasta o stare de fapt deloc neglijabilă şi important de remediat fără întârziere, scoasă în evidenţă, aici, cu ajutorul buletinului parohial.

Ne vedem nevoiţi să recunoaştem, până la urmă, că *Timişoara Fabric-Vest* şi-a jucat totuşi rolul de *oglindă* a parohiei, dar altfel decât s-ar fi aşteptat membrii echipei editoriale. Şi, în bună măsură, rezultatele pozitive ale acestui efort publicistic s-au putut înregistra abia după constatarea lipsurilor. De exemplu, prin intermediul

buletinului parohial a fost acuzată cel mai clar starea de inerţie a comunităţii, iar ulterior s-au transmis primele imbolduri de risipire a acesteia. La fel, după cum remarcam şi mai sus, acelaşi mediu a fost şi este folosit în continuare pentru realizarea de legături mai trainice între enoriaşi. Pe de altă parte, faptul că s-a făcut apel şi la colaboratori din afara parohiei a contribuit într-o anumită măsură chiar la extinderea ariei de răspândire a periodicului. Este drept însă că la aceasta un aport esenţial au avut chiar enoriaşii care, bucuroşi de ceea ce se întâmplă în parohia lor, obişnuiau să solicite mai multe exemplare, pe care le ofereau mai apoi rudelor, prietenilor, cunoscuţilor. În repetate rânduri am avut surpriza de a constata că buletinul parohial ajunge în cele mai îndepărtate colţuri ale oraşului, reuşind să transmită mesajul evanghelic celor aflaţi în imposibilitatea de a participa la slujbele bisericii, precum şi celor mai puţin credincioşi sau care nu găsesc, încă, drumul spre Biserică. Mai mult, exemplul a fost urmat şi de alte parohii timişorene.

Timişoara Fabric-Vest arată că la ora actuală a devenit posibil în România, cu mijloace accesibile unor persoane private, elaborarea unor medii de comunicare modeste, dar constructive mai ales la nivelul unor comunităţi mici, parohiale. Dacă este asumat cu entuziasm şi bună ştiinţă, amatorismul unui asemenea demers poate preschimba haina mediocrităţii în veşmânt de nuntă şi, nu în ultimul rând, ajuta la developarea adevăratelor rosturi ale spiritului parohial: ele nu limitează, ci deschid spre o mai bună învecinare cu aproapele şi, probabil, nu doar cu el. În definitiv, dacă este să dăm crezare Părintelui Peter Allan CR, Biserica, în general vorbind, trăieşte zorii unei revoluţii spirituale, una care presupune deschiderea şi implicarea voluntară a fiecăruia, preoţi şi mireni, mai degrabă decât spiritul belicos şi ghetoizarea creştinilor[1].

---

1 *Cf. Fr. Peter Allan CR writes* …, in "Mirfield Newsletter", 2001, pp. 8-9

Sfinţii noştri aur poartă …

25 iunie 2000, Duminica I după Rusalii, a Tuturor Sfinţilor

Cred că unul dintre riscurile cele mai periculoase, dar şi mai subtile, dintre toate câte le avem de înfruntat noi, creştinii ortodocşi, este acela de a trăi cu impresia că nu mai avem prea multe de făcut. Cu alte cuvinte, să ne închipuim că este ca şi cum am fi câştigat peste noapte o sumă de bani suficient de mare, pentru a ne putea permite să trăim de aci înainte fără absolut nici o grijă.

Într-adevăr, noi avem privilegiul de a ne afla într-o Biserică nespus de bogată. Iată: şirul oamenilor care au adunat comori incomensurabile în ceruri se întinde până departe, în vremea Patriarhilor, iar dacă ar fi să-i socotim pe toţi sfinţii din calendar, am constata că numărul lor este impresionant. De aceea se întâmplă probabil ca mulţi dintre noi să credem că, pentru a fi buni creştini, este suficient să ne rugăm lor şi să îi cinstim după cuviinţă. Dar, procedând în felul acesta, nu ştiu în ce măsură nu cumva alunecăm în ispita pe care o anunţam. Incontestabil, a fi creştin însemnă a-i cinsti pe sfinţi şi a le cere ajutorul în vreme de nevoie. Dar aceasta nu este decât jumătate din măsura de împlinit. Pentru că a fi creştin mai înseamnă şi a-i cinsti pe sfinţi urmându-le exemplul în viaţa de zi cu zi. Altcum, teamă îmi este că ne raportăm la ei ca la nişte idoli, pe când sfinţii sunt, în realitate, icoane vii.

Sfinţii au fost şi sunt oameni cu o viaţă normală, firească, adică adecvată credinţei lor în Mântuitorul Iisus Hristos. Sfinţii sunt oameni care au permis Duhului pogorât peste lume la Cincizecime să rodească în inimile lor, chiar dacă pentru această sublimă îngăduinţă au avut de plătit cu viaţa, unii dintre ei. A nu ţine seama de aceste lucruri este ca şi cum cineva ar trăi cu impresia că poate să ajungă un virtuoz al pianului, doar ascultându-i pe alţii cum cântă şi bătând din palme atunci când cei din jur aplaudă. Nu ne putem numi cu adevărat creştini, dacă ne mulţumim să-i admirăm pe alţii cum îşi poartă crucea. Creştinul adevărat îşi asumă crucea zilnic şi caută să fie, clipă de clipă, izvor de binecuvântare. Să fie, adică, un om. Un om normal. Adică un sfânt.

Chemarea celor dintâi ucenici la apostolat

2 iulie 2000, Duminica a II-a după Rusalii, a Sfinţilor Români

Întotdeauna când revăd textul Evangheliei de astăzi, uşurinţa cu care cei dintâi ucenici răspund la chemarea Domnului mă pune pe gânduri. În definitiv, ei îşi întrerup activităţi vitale: pescuitul, repararea unei corăbii. Dacă eu aş fi fost în pielea vreunuia dintre ei, cred că reacţia mea ar fi fost mai degrabă aceea de a merge să văd ce hram poartă cel care ne cheamă şi, eventual, să obţin o amânare, demonstrându-i cât de util şi de necesar este să termin de pescuit sau de reparat corabia.

Majoritatea dintre noi trăim sub acest imperiu al utilului şi al necesarului. Aşa ajungem ca, de multe ori, nici măcar să nu mai auzim chemarea divină. Mântuitorul încearcă neobosit să ne scoată de sub imperiul utilului şi al necesarului. El ne cheamă la o viaţă nouă, în proximitatea Lui şi în compania sfinţilor, acolo unde ne putem bucura liber de lumina mângâietoare a Duhului. Dar sunt chiar atât de incompatibile, imperiul utilului şi al necesarului şi Împărăţia lui Dumnezeu? Da! Pentru că utilul şi necesarul ne răpesc libertatea. Şi nu orice libertate, ci tocmai libertatea de a fi buni. Să ne gândim câte fapte incompatibile cu starea de creştin nu facem, doar pentru că le credem utile sau necesare. De aceea am putea spune că fiece chemare adresată nouă ne este şi o judecată. O judecată pe care o realizăm noi înşine, atunci când deliberăm în forul nostru interior, când ne târguim cu Dumnezeu, când cerem amânări. În astfel de momente iese la iveală ce este important pentru noi cu adevărat: viaţa cu Hristos, sau legăturile care ne ţin prinşi de această lume?

Faptul că astăzi îi serbăm şi pe sfinţii români are o semnificaţie deosebită: anume că Hristos ne cheamă pe toţi la Sine, fără părtinire, pe fiecare după felul şi după numele său. El Îşi doreşte ca toţi să fim ucenicii Lui. Chemarea este universală. Nimeni nu este lăsat la o parte şi, tocmai de aceea, asemenea lui Simon, Andrei, Iacov, Ioan, fiecare este chemat de acolo de unde se află. Hristos ne aşteaptă cu infinită dragoste. Dar ne pricepem noi, oare, să-L urmăm pe muntele Galileii?

Ce mai avem pentru ciorbă, astăzi ?

9 iulie 2000, Duminica a III-a după Rusalii, despre grijile vieţii

Am citit nu demult despre o femeie credincioasă care, copleşită de cele ale casei, nu mai găsea timp pentru ca să se roage atâta cât şi-ar fi dorit. Aflată în impas, femeia a mers la duhovnicul ei să-i ceară sfat. Părintele a ascultat-o atent după care, surpriză! În loc de orice altceva, a întrebat-o cum face ea ciorba. Şi ştiţi ce sfat i-a dat la sfârşit? N-o să vă vină să credeţi: să nu uite să adauge puţină ceapă în ciorba ei. Din câte se pare, femeia n-a mai avut nevoie de alte explicaţii şi s-a întors acasă îndreptată. Nu-i aşa că-i tare ciudat să primeşti un sfat duhovnicesc de felul acesta? Oare nu intră el în contradicţie cu Evanghelia de astăzi sau cu pericopa de săptămâna trecută?

Ei bine, nu! Pentru că există griji ale vieţii care sunt, într-adevăr, mântuitoare. Dumnezeu lucrează în lume prin oameni, iar oamenii, în măsura în care se îngrijesc unii de alţii, împlinesc lucrarea lui Dumnezeu în lume. Aşa cum Se îngrijeşte de crinii câmpului şi de păsările cerului, Dumnezeu Se îngrijeşte şi de familia femeii despre care vorbeam mai înainte. O face tocmai prin intermediul acelei femei. De aceea este important ca ea să pregătească o ciorbă gustoasă. Şi tot de aceea putem spune despre ea că, astfel, îi slujeşte lui Dumnezeu. Grijile vieţii care ne macină sufletul sunt cu totul altele. Acestea sunt griji egoiste şi legate strict de viaţa pământească. O dată ce le-am scăpat de sub control, ele devin stăpânii noştri. A alege între a sluji lui Dumnezeu sau lui mamona nu este totuna cu a alege între a te ruga sau a face o ciorbă. În lumea veche, mamona era simbolul avuţiei strânsă pe nedrept. Şi, trebuie să o recunoaştem, grija zilei de mâine de multe ori ne îndemnă la tot soiul de matrapazlâcuri. Prin urmare, trebuie să fim limpezi la minte: pericolul nu vine din aceea că eu stau să fac ciorbă, în vreme ce aş dori să mă rog, ci din faptul că, împovărat de griji, mi-am procurat zarzavaturile pentru ciorbă pe căi necinstite.

Apostolul Pavel ne învaţă că, pentru a-şi ţine grijile sub control, creştinul are la dispoziţie trei puteri dumnezeieşti: credinţa, nădejdea şi dragostea. Iar dacă se deprinde să le utilizeze cu folos, atunci are surpriza să constate – la fel ca şi femeia despre care tot am vorbit aici – că grijile copleşitoare ale acestei vieţi se preschimbă, firesc, în griji ale vieţii veşnice. Adică în grija după împărăţia şi dreptatea lui Dumnezeu.

Funcţia şi gradul

16 iulie 2000, Duminica a IV-a după Rusalii, Vindecarea slugii sutaşului

Ofiţerul din pericopa de astăzi pare a fi unul dintre cele mai arogante personaje din întreg Noul Testament. Chiar străin fiind, şi încă unul implicat în mod direct, prin meseria lui, în asuprirea iudeilor, el cutează totuşi să apară înaintea Mântuitorului şi să i se adreseze direct, de pe poziţiile unui om învăţat mai mult să comande, decât să asculte. Doar era ofiţer, nu-i aşa? Se observă că el nu numai îl roagă pe Domnul Hristos să-i vindece sluga, ci îşi permite chiar să sugereze Fiului lui Dumnezeu modalităţile prin care să facă aceasta. Îi cere, nici mai mult, nici mai puţin, decât să opereze un miracol de la distanţă. Este ca şi cum l-ar pune pe Mesia la încercare.

Totuşi, în atitudinea romanului există ceva ce Mântuitorul pare a preţui în mod deosebit. Ceva ce depăşeşte vădit pragul aroganţei şi îl plasează pe om, deloc paradoxal, în spaţiul celei mai fireşti politeţi. Este faptul că, prin gestul său, ofiţerul îşi riscă reputaţia. Altfel spus, el devine în ochii camarazilor de arme unul care se căciuleşte în faţa unui iudeu, adică a unui supus, pentru a-i cere acestuia favoruri miraculoase în beneficiul unui sclav. Cu siguranţă că mulţi dintre camarazi vor fi tresărit de scârbă – iar ofiţerul va fi ştiut-o cu asupra de măsură.

Centurionul ne dă, în fapt, o lecţie admirabilă de libertate. El ştie bine că funcţia sa de ofiţer şi starea de sclav a bolnavului nu sunt decât simple convenţii sociale, simple posturi temporare. În plus, este conştient de pericolul care ne paşte pe fiecare dintre noi, ori de câte ori îngăduim vremelniciilor să ne domine viaţa. Pentru el, a fi ofiţer era o funcţie onorantă, dar şi o modalitatea prin care era transformat în instrumentul unei puteri – străină chiar şi de el însuşi. Iar un om, o ştim şi noi foarte bine, este mult mai mult decât un simplu instrument. Centurionul nostru nu este un instrument. El este un om liber. Şi ştiţi cum observăm aceasta? Simplu: pentru că, în loc să se ascundă în spatele funcţiei sociale sau reputaţiei, el se poartă cu slujitorul său ca şi cu un om. Este, adică, omenos.

De multe ori, în viaţa noastră de zi cu zi, avem prilejul fie să fim omenoşi, fie să facem lucruri nelalocul lor, ascunzându-ne în spatele funcţiei noastre. Dar, în măsura în care procedăm astfel, nu suntem oameni. Pentru că nu suntem liberi. Doar cel care îşi ştie preţui libertatea este, cu adevărat, un om. Iar un semn de neconfundat al acestei stări de fapt este omenia – vizibilă şi în cele mai mărunte dintre gesturile pe care le săvârşim zilnic.

Se pare că, după rânduiala creştină, funcţia socială nu doboară gradul de om.

Râvna celor de jos

23 iulie 2000, Duminica a V-a după Rusalii, Vindecarea demonizaţilor din Gadara

Vedeţi ce râuri de apă bună vin la moara noastră, din cuvintele Evangheliei de astăzi? Spun aceasta cu gândul îndeosebi la faptul că, în ultimele săptămâni, tema care ne-a preocupat mai mult a fost aceea legată de ponderea pe care o au în viaţa noastră grijile pământeşti. Chiar dacă nu sunt legate direct de acest subiect, fragmentele biblice de astăzi caută să ne transmită o învăţătură şi în acest sens.

Iată, aflăm mai întâi despre inimă că este locul de taină unde noi, oamenii, adăpostim tot ceea ce considerăm a fi mai de preţ sau ascundem tot ceea ce ne ruşinează. Dar *acolo unde este inima ta, este comoara ta* – spune în altă parte Apostolul, sugerând că nu chiar tot ce preţuim noi îndeosebi, ori socotim de ruşine, este la fel şi înaintea lui Dumnezeu. Aflăm, în continuare, că gura este organul prin care dăm la iveală profunzimile inimii noastre. Cu alte cuvinte, că din modul cum ne manifestăm în raport cu lumea, putem desluşi destul de bine ce fel de comori tăinuiesc inimile noastre – şi credeţi-mă că de multe ori noi înşine habar nu avem ce se ascunde pe-acolo. Aceasta fiindcă, într-adevăr, celor mai mulţi dintre noi ne place să credem că tot ceea ce depozităm acolo este bine şi frumos.

Dacă privim mai atent la protagoniştii pericopei de astăzi, putem observa, de pildă, că meteahna celor doi demonizaţi era mai mult decât evidentă. Dar putem spune la fel despre cea a gadarenilor? Gadarenii erau oameni la locul lor, îşi vedeau liniştiţi de treburi fără să deranjeze pe nimeni şi se pare că se bucurau chiar de o reputaţie bună. Însă iată că ei par a fi mai preocupaţi de soarta porcilor, decât de faptul că nenorociţii aceia doi tocmai fuseseră izbăviţi de cumplita lor suferinţă. Sigur, dacă ţinem seama de faptul că bunăstarea gadarenilor depindea, într-un fel, de soarta porcilor, le putem înţelege reacţia. Dar numai până la un punct. Pentru că, se vede bine din reacţia lor, ei transformaseră această relaţie de simplă dependenţă, într-o legătură păguboasă din punct de vedere sufletesc. Pentru ei, bunăstarea era strâns legată de porci. Cu alte cuvinte, era întemeiată pe un element trecător. Porcii erau comoara lor; alături de ei le stătea inima. Râvna porcilor era atât de mare, încât le istovea puterea de a remarca minunea vindecării demonizaţilor şi, implicit, de a se bucura pur şi simplu de prezenţa Fiului lui Dumnezeu în mijlocul lor.

Două lucruri am putea noi reţine, din această întâmplare. Mai întâi, că grijile pământeşti devin păgubitoare pentru viaţa noastră atunci când le considerăm esenţiale, când credem, de pildă, că viaţa noastră depinde de ceva trecător şi suntem capabili, pentru acel lucru vremelnic, să ne lepădăm de Hristos, aşa ca gadarenii. În al doilea rând, că de cele mai multe ori ne este foarte greu să deosebim grijile pământeşti păguboase, de cele fructuoase. Ei bine, din pericopa de astăzi aflăm că putem discerne cu uşurinţă între cele două, dacă stăm cât mai aproape de Iisus Hristos. Şi cum putem realiza aceasta? Străduindu-ne să ducem o viaţă curată şi, foarte important, căutând să-l avem mereu pe Fiul lui Dumnezeu în inimile noastre. Ceea ce nu este cu putinţă decât primindu-L ori de câte ori El ni se oferă, în chipul Sfintei Împărtăşanii.

Un mic test-grilă pentru noi

30 iulie 2000, Duminica a VI-a după Rusalii, Vindecarea paraliticului din Capernaum

După cum se poate vedea din pericopa de astăzi, Mântuitorul pare a-şi dori cu orice preţ să-i scandalizeze pe cărturarii din Capernaum – martori şi ei la vindecarea minunată a unui paralitic. Mai întâi, îi contrariază prin faptul că foloseşte, în dialogul cu omul bolnav, o formulă deosebită: *iertate sunt păcatele tale*. Apoi, de-a dreptul îi şochează pentru că, chiar şi după ce îi aude şopotind că nu se cuvine ca un om să rostească asemenea cuvinte, El afirmă sus şi tare că are puterea de a ierta păcatele. Iar în final îi bulversează cu totul pentru că, la plecare, nu găseşte nimic mai bun de făcut decât să intre în vorbă cu un vameş şi, oroare, să se autoinvite la masă în casa aceluia.

Este bine să ştim un lucru: cărturarii evrei erau vrednici de tot respectul. Erau oameni înzestraţi cu daruri dintre cele mai nobile - erudiţia, înţelepciunea, evlavia – iar toate acestea îşi trăgeau seva dintr-o viaţă dedicată cu totul ascezei şi studiului Legii. Ei ştiau mai bine ca nimeni altcineva că numai Dumnezeu are puterea de a ierta păcatele oamenilor şi că un evreu binecredincios nu şi-ar îngădui nici în ruptul capului să stea de vorbă cu un renegat, darămite să mai şi mănânce la aceeaşi masă cu unul ca acesta! Reacţia lor este în concordanţă perfectă cu Legea, pe care o cunoşteau până în cele mai mărunte detalii. Însă cum se face atunci că, în ciuda înţelepciunii lor, ei nu-L recunosc pe Mesia în tânărul acesta, ce pare a dori cu orice preţ să-i vexeze? S-ar fi putut gândi în felul următor: *dacă Dumnezeu iartă păcatele, iar Iisus are această putere şi, iată, o exercită chiar în faţa noastră, atunci de ce nu am crede că El este Hristosul?* Dar iată că ei nu gândesc aşa. Ei sunt prea concentraţi să treacă totul prin prisma Legii, pentru a mai observa şi altceva.

Vă mai amintiţi de gadarenii din săptămâna trecută? Cum erau ei mai preocupaţi de soarta porcilor, decât de faptul că Fiul lui Dumnezeu este în mijlocul lor? Într-un fel, tot aşa sunt şi cărturarii aceştia. Aşa cum gadarenii îşi puseseră toată nădejdea în porci, cărturarii îşi pun toată speranţa în Lege. Şi unii şi ceilalţi sunt exemple despre cum poate omul să rateze întâlnirea cu Domnul, din simplul motiv că, oricâte daruri ar avea de la Dumnezeu, el le risipeşte în chestiuni derizorii, cărora le conferă o importanţă exagerată.

Pericopele de astăzi ne invită să medităm la un lucru cât se poate de serios: noi cum ne folosim de darurile pe care le-am primit de la Dumnezeu? Oare nu le risipim? Şi ştiţi cum ne putem da seama de aceasta? Observându-ne pe noi înşine şi încercând să ne răspundem la următoarea întrebare: atunci când Îi auzim glasul, ne învârtoşăm inimile sau nu? Dar Îi mai auzim glasul? Îl mai recunoaştem în aproapele care are nevoie de sprijin, în prietenul care ne întinde o mână de ajutor, în omul de lângă noi cu care ne-am certat? … Dacă răspunsul chiar şi la una singură dintre aceste întrebări este *nu*, atunci s-ar putea să avem mult mai multe în comun cu aceşti cărturari, decât ne închipuim noi, şi chiar să nu ne deosebim prea tare nici de gadarenii de săptămîna trecută.

O chestiune personală

6 august 2000, Schimbarea la Faţă

Într-o lume aşezată pe temeiuri tradiţionale, a vedea faţă lui Dumnezeu reprezintă un adevărat act consacrator al celui ce se bucură de acest privilegiu. Din Vechiul Testament ştim că vederea dumnezeirii are puterea de a modifica radical destinul unor oameni. Iacov, de exemplu, după ce-L vede pe Yahwe, primeşte un nume nou – care va deveni ulterior numele întregului popor ales: Israel. În limba ebraică, Israel înseamnă chiar *bărbatul care L-a văzut pe Dumnezeu*. Tot aşa, Moise şi Ilie, cei ce le apar Aposolilor în cursul viziunii taborice, s-au bucurat şi ei de acest dar în cursul vieţii lor pământeşti. Ca urmare a suprafireştii întâlniri, şi unul şi celălalt s-au văzut împodobiţi cu sublima misiune de a-L mărturisi pe Yahwe înaintea poporului şi de a păstra vie în memoria conaţionalilor lor vocaţia cu totul extraordinară de a fi *lumină spre descoperirea neamurilor*.

Petru, Iacob şi Ioan, ucenicii Domnului, se bucură la rândul lor de vederea feţei divine a lui Iisus Hristos. Firesc, ei şi-ar fi dorit ca momentul de graţie să nu mai înceteze niciodată. Ce este mai bine şi mai frumos, decât să petreci alături de Domnul şi în compania sfinţilor? Dar tot Mântuitorul este cel care îi trezeşte la realitate: vederea aceasta nu era decât o arvună a celor viitoare şi, totodată, începutul, piatra de temelie a Noului Israel. Misiunea Apostolilor, de aci înainte, va fi aceea de a proceda în aşa fel încât atât conaţionalii lor, cât şi neamurile, să ajungă la vederea Domnului.

Noi, cei de astăzi, nu am avut prilejul de a-L vedea pe Dumnezeu, asemenea Apostolilor, iar Părinţii Bisericii chiar descurajează categoric dorinţele unora de a avea viziuni. Cu toate acestea, aceiaşi Părinţi spun că noi suntem Noul Israel. Pe ce se bazează ei? În primul rând, pe faptul că la fiecare Sf. Liturghie, noi mărturisim că *am văzut lumina cea adevărată*, descoperită în Sfintele Taine. Şi apoi, pentru că vocaţia noastră este egală cu aceea încredinţată Apostolilor. Care ar fi această vocaţie? Mai întâi, noi, creştinii, Noul Israel, suntem chemaţi să-L vedem pe Iisus Hristos euharistic, în noi înşine şi în aproapele nostru. Apoi, suntem chemaţi să trăim în aşa fel încât ceilalţi oameni, credincioşi sau nu, să perceapă prezenţa dumnezeirii până şi în cele mai mărunte dintre gesturile care alcătuiesc vieţile noastre. Pentru noi, creştinii de azi, a-L vedea pe Hristos înseamnă a ne lăsa preschimbaţi în aşa fel încât faţa noastră să devină din zi în zi asemenea unei cărţi care mărturiseşte neobosit despre iubirea infinită a lui Dumnezeu faţă de toţi copiii Săi.

Vedem bine, Schimbarea la Faţă este o chestiune care ne priveşte pe fiecare în parte mult mai direct şi mai personal decât ne-am închipui.

Împărţirea, înmulţirea şi adunarea

13 august 2000, Duminica a VIII-a după Rusalii, Înmulţirea pâinilor

Pâinea şi peştele au fost, încă de la începuturile creştinismului, simboluri ale Domnului Iisus Hristos. Mântuitorul însuşi Se numeşte pe Sine, în repetate rânduri, *Pâinea vieţii*, iar primii creştini foloseau peştele ca semn de recunoaştere a apartenenţei la comunitatea de credinţă care era Biserica.

Ceea ce ne pune pe gânduri, în pericopa evanghelică de astăzi, este faptul că Mântuitorul săvârşeşte un gest ce pare a fi contrar ideii de unitate a credinţei. El frânge, divide, împarte atât pâinea, cât şi peştii. Era un act, nu-i aşa, absolut necesar. Dacă nu ar fi frânt pâinea şi nu ar fi împărţit peştii, cu siguranţă că mulţi dintre oamenii aflaţi acolo ar fi rămas flămânzi şi s-ar fi împrăştiat care încotro, să-şi caute singuri de-ale gurii. Aşa se va fi întâmplat, probabil, cu creştinii din Corint cărora le scrie Pavel, plin de amărăciune. Dar iată că în Evanghelie, paradoxal, frângerea şi împărţirea devin tocmai căile prin care oamenii sunt ajutaţi să rămână împreună. Astfel se crează, în această pericopă, o preînchipuire minunată a ceea ce urma să fie Biserica: adunarea celor de o credinţă în jurul mesei euharistice, în care Mântuitorul Se oferă pe Sine tuturor, în chipul pâinii şi al vinului, tocmai pentru ca toţi să fie una. Adică o singură Biserică, şi nu mai multe *bisericuţe*, aşa cum era în Corint pe vremea lui Pavel sau cum suntem noi, astăzi.

Corintenii din vremea lui Pavel erau dezbinaţi, le era imposibil să se întrunească într-o biserică, în jurul unei singure mese euharistice, pentru că fiecare credea că deţine, într-un fel, un soi de monopol asupra adevărului revelat. Suntem noi diferiţi astăzi, după 2000 de ani? Iar când pun această întrebare nu mă gândesc doar la faptul că în lume există atâtea biserici, confesiuni şi denominaţiuni creştine. Întrebarea mea nu este nici pe departe retorică. Ar fi bine să venim cu gândul mai aproape de ograda noastră şi să medităm profund la dezbinările care sunt chiar aici, între noi, în biserica noastră, în familiile noastre. Să observăm că sunt grupuri de oameni pe care-i simţim mai apropiaţi şi în a căror companie ne simţim mai bine, dar, de îndată ce ne aflăm împreună, începem să-i bârfim pe alţii, fără ca măcar să ne gândim că s-ar putea ca la următoarea împărtăşanie să ne regăsim în faţa Sfântului Potir chiar alături de persoana pe care am bârfit-o. Suntem noi una, în acel moment? Ce se va alege cu adâncul de daruri pe care Duhul Sfânt îl revarsă peste noi, dacă noi ne împărtşim în *bisericuţe*, şi nu în Biserică?

Hristos S-a frânt pe Sine însuşi şi S-a împărţit tuturor, pentru ca toţi să fie una. Iar noi, cei cărora ne place să credem că suntem urmaşii Lui, de multe ori nu suntem în stare să ne înfrîngem orgoliile personale nici măcar în faţa Sfântului Potir. Ar fi bine să medităm mai profund, astăzi, la acest lucru şi să încercăm chiar să facem câţiva paşi pe drumul reconcilierii. Oare este cineva, în apropierea noastră, cu care ne-am putea împăca?

Musafiri la noi acasă

20 august 2000, Duminica a IX-a după Rusalii, Umblarea pe mare; Potolirea furtunii

Îmi amintesc bine cât de pline erau bisericile noastre în urmă cu 10 ani, cu câtă fervoare ne redescopeream, mulţi dintre noi, rădăcinile creştine, cât de hotărâţi eram pe atunci să ne schimbăm viaţa, ce aşteptări mari şi minunate aveam şi, mai cu seamă, cât de simplu părea totul. Unii ziceau chiar că, în câteva luni de zile, România va ajunge la nivelul Germaniei. Dar, în cele câteva luni, totul s-a tulburat şi a devenit extrem de complicat, au apărut greutăţi nebănuite la început, iar unii au cunoscut descurajarea, abandonul chiar.

Oare ce ne sperie aşa de mult, atunci când apar primele piedici, încât ajungem la deznădejde? Necazul, aş zice, ne vine dintr-o confuzie greu de înţeles: noi suntem asemenea acelora care au impresia că se bucură de statutul unor musafiri pretutindeni şi toţi ceilalţi din casă au datoria sfântă să le facă mereu pe plac. Nu înţelegem, cu alte cuvinte, că nu se poate să fim musafiri în propria noastră casă, ci trebuie să ne alăturăm şi noi, după puterile noastre, la strădaniile celorlalţi. Priviţi-l pe Sf. Petru: priveliştea primului val care se apropie îi fisurează credinţa şi doar mâna întinsă a Mântuitorului îl mai salvează. Dar, reţineţi: atunci când este pe punctul de a se scufunda, Petru nu aşteaptă să fie salvat, el strigă tare: *Doamne, scapă-mă!* Strigă după ajutor pentru că se teme, desigur, dar şi pentru că vrea să-şi continue drumul. În Evanghelia de astăzi, Sf. Petru este icoana noastră, a tuturor. El exprimă fineţea de filigran a acestui sentiment atât de trainic care este credinţa. La fel este şi cu viaţa întru Hristos. Viaţa întru Hristos este departe de a fi un drum încununat cu flori, chiar dacă aşa ne place nouă să ne închipuim la început, atunci când încă resimţim din plin bucuria revenirii acasă, în sânul Bisericii.

Vă veţi întreba, desigur, ce legătură va fi fiind între toate acestea şi noi, românii de după 1990. Răspunsul nu ar fi chiar atât de complicat şi tocmai de aceea mă gândesc să nici nu-l ofer altcum decât sub forma unor întrebări, la care cred că ar fi bine să medităm profund fiecare: nu-i aşa că multora dintre noi nu ne place situaţia ţării în care trăim? Nu-i aşa că mulţi am încetat să mai avem vreo legătură cu Biserica, chiar dacă în 1990 mai dădeam pe aici, şi că acum ne motivăm opţiunea perorând o listă cu lucruri care nu ne mai convin în Biserică? Dar am făcut ceva eu, personal, pentru ca să nu mă las copleşit de valurile schimbării? Am încercat să direcţionez energia acestor valuri într-un sens pozitiv? Oare nu m-am delăsat prea mult în lamentaţii sterile, aşteptând mereu ca alţii să vină şi să rezolve problemele existente? Petru a făcut singur primii paşi ai credinţei, iar pe următorii i-a făcut sprijinit de Mântuitorul. Am făcut eu vreodată măcar acei primi paşi? Iar când valurile greutăţilor m-au izbit, cum am reacţionat: am dat bir cu fugiţii sau am strigat asemenea lui Petru, însufleţit de dorinţa de a merge totuşi înainte?

Să nu ne amăgim singuri: dacă am putea răspunde cu *da* la toate aceste întrebări, atunci cu siguranţă că astăzi, la 10 ani după iarna lui 1989, valurile schimbării ne-ar fi condus în cu totul altă parte decât acolo unde ne aflăm. Dar totul depinde, încă, de ce vom face de acum înainte. Rămânem în situaţia absurdă de a fi musafiri la noi acasă sau urmăm exemplul lui Petru?

Tu te mai rogi?

27 august 2000, Duminica a X-a după Rusalii, Vindecarea lunaticului

Suferinţa lunaticului din Evanghelia de astăzi este cu atât mai cumplită, cu cât el nici nu mai poate vorbi, nu mai este în stare să exprime singur necazul care-l asupreşte. Boala i-a atacat cugetul în aşa măsură, încât bietul de el a ajuns incapabil să mai comunice cu vreun om sau, în ultimă instanţă, cu Dumnezeu.

Evanghelistul ne lămureşte că este vorba despre un lunatic, adică un om a cărui minte urmeză un regim nocturn. Aceasta în vreme ce Domnul ne îndeamnă pe toţi să umblăm cât este ziuă, pe lumină. Omul, făptură îndumnezeită, este fiu al luminii, fiu al Celui ce este lumina lumii pe care întunericul nu o va cuprinde. Lunaticul este copleşti de întuneric, el duce o existenţă confuză şi, cum nu mai are discernământ, adeseori ajunge în pericol de moarte.

Mulţi dintre noi ne-am putea descrie propria viaţă în termeni similari, nu credeţi? Adeseori facem lucruri de care apoi ne ruşinăm şi am vrea să le ascundem – şi unde le putem tăinui mai bine, dacă nu chiar în locurile întunecate ale cugetelor noastre? Problema este că aşa ceva reprezintă o contradicţie în termeni. Cugetele noastre ţin, prin firea lor, de lumină. Cum noi, oamenii, am fost creaţi cu vocaţia de a fi lumină, întunericul nu-şi poate afla sălaş în interiorul nostru, decât dacă şi numai dacă noi înşine i-o îngăduim. Şi i-o îngăduim ori de câte ori facem ceva vrednic de ruşine, ceva ce vrem să ascundem de la faţa luminii.

Rezultatul nu este greu de imaginat sau, de ce nu, chiar de constatat pe propria noastră piele, la un examen de conştiinţă mai atent: este vorba despre pierderea discernământului, tulburarea judecăţii şi, încetul cu încetul, despre scindarea personalităţii noastre. Simptomele cele mai evidente care dau seama de această stare, sumar descrisă aici, sunt două: mai întâi că una spunem – alta facem; şi apoi, neputinţa de a sta la rugăciune cu mintea limpede. Nu uitaţi un lucru: lunaticul din Evanghelia de astăzi nu mai era în stare, nici el, să se roage.

Tu cum te rogi? Dar tu chiar te mai rogi? Şi ar mai fi ceva: îţi ţii promisiunile? Îţi respecţi cuvântul dat? Sau una promiţi, dar faci şi tu acolo ce poţi, dând vina pe împrejurări sau pe orice altceva?

Talpa Raiului

3 septembrie 2000, Duminica a XI-a după Rusalii, Pilda datornicului nemilostiv

Mă îndemna deunăzi un Părinte duhovnicesc să mă gândesc cum ar fi dacă, ajuns în Rai şi plimbându-mă voios pe acolo, aşa, ca din senin, m-aş pomeni faţă în faţă cu o persoană care mi-a fost antipatică în timpul vieţii pământeşti sau care mi-a făcut cândva un rău. Cum aş reacţiona? Aş alerga iute pe la îngeri, pe la arhangheli, strigând: *Săriiiţi! Un păcătos s-a stercurat printre noi! Mangafaua! Daţi-l pe nemernic afară!* – oare aşa aş face?

Credinţa de taină a Duhovnicului cu istorioara, i-am dibuit-o eu mai demult, este că omul are puterea de a începe să-şi construiască Raiul sau Iadul încă din timpul acestei vieţi. Locul unuia care este în stare să facă apel la ceea ce singur îşi închipuie că ar fi un soi de *poliţie* a Raiului, pentru a-l alunga de acolo pe unul dintre semenii săi, este în cu totul altă parte. Un astfel de suflet încă nu a conştientizat faptul că nu a trăit după cuviinţă şi nici nu a ajuns acolo unde i s-ar fi cuvenit. Temelia Raiului aici pe pământ se pune, iar la talpa acestuia stă iertarea. Într-adevăr, aşa după cum ţinerea de minte a răului şi dorinţa arzândă de răzbunare este talpa Iadului, iertarea este talpa Raiului.

Problema este că la acest examen nimeni nu se bucură de scutire, şi cu atât mai puţin bunii creştini, care participă cu regularitate la Sfintele Slujbe şi împlinesc meritoriu poruncile. Pentru unii ca aceştia, m-a asigurat Duhovnicul pe care iată că îl pomenesc deja a treia oară, ispita devine mult mai subtilă şi se înfăţişează sub aparenţa binelui. Bunul creştin are asigurată deja o bază destul de solidă, pentru a-i judeca pe alţii cu asprime: o face spre folosul aceluia şi în virtutea faptului că el, personal, trăieşte altfel, trăieşte aşa cum se cuvine. Atunci când un semen de-al lui încalcă vreo poruncă sau vreun obicei, el îl admonestează cu brutalitate, îl aduce imediat la ordine, resimte gestul fraudulos ca pe o jignire personală, fără să ştie două lucruri: unul, că respectarea poruncilor şi împlinirea nevoinţelor au un cu totul alt scop, anume acela de a ne ajuta să dobândim îndurarea divină pentru propriile noastre păcate şi de a ne face îndurători, la rându-ne, faţă de semenii noştri; şi al doilea, că a trăi amendând neobosit căderile aproapelui este obositor şi aduce sufletului mai mult ponos decât folos.

La noi în Biserică, îmi spunea în urmă cu câtva timp o vrednică profesoară de religie, păcătoşii sunt cei mai iubiţi dintre toţi. Să fie un paradox? În ochii datornicului nemilostiv şi ai acuzatorilor lui Pavel, care uită cu uşurinţă de unde au plecat şi prin cine s-au împărtăşit din lumina Învierii, probabil că este. Dar ce-o fi însemnând o astfel de afirmaţie pentru noi, enoriaşi pravoslavnici ai parohiei noastre?

Inteligent sau … şmecher?

10 septembrie 2000, Duminica dinaintea Înălţării Sfintei Cruci

Poporul ales, de-abia eliberat din robia egipteană, căzuse deja în felurite păcate, unul mai grav decât altul, atunci când Yahwe le-a trimis spre pedeapsă o mulţime de şerpi. Se pare că un număr impresioant de evrei şi-a aflat sfârşitul în chinuri groaznice, pricinuite muşcăturile veninoase ale acestora. Şarpele este, între altele, simbolul păcatului, iar tâlcul întâmplării nu este greu de desluşit: tot omul păcătos se încredinţează pe sine păcatului săvârşit şi, implicit, veninului său ucigător. Sau, mai simplu spus: urmarea păcatului este moartea, o moarte în chinuri dintre cele mai groaznice.

Dar şarpele mai este şi simbolul raţiunii, al inteligenţei. Iar atunci când omul îşi întrebuinţează inteligenţa spre săvârşirea păcatului, aceasta decade de la menirea ei firească, la stadiul de vicleşug, de şmecherie. Omul păcătos este nepărat şmecher, el se consideră mai deştept decât alţii, fără a vedea că toată deşteptăciunea lui se rezumă la priceperea de a-şi închipui că poate jongla cu voia lui Dumnezeu, că se poate furişa, că poate păcăli la infinit. Şi fără să bage de seamă că, de la o vreme, raţiunea decăzută asmute împotriva lui mustrările aspre ale conştiinţei care, până ce omul păcătos decade într-atât încât şi-o ucide, nu-i dă pace nici de frică.

Lungul proces al refacerii trebuie să înceapă cu restaurarea raţiunii, a inteligenţei, cu aşezarea ei în rostul cuvenit. De aceea se spune că Moise a înălţat şarpele în pustie. Prin acest gest, el arată faptul că fiecare trebuie să-şi ridice raţiunea de la stadiul de şmecherie, la acela de instrument al cunoaşterii divine. Şi cum poate să devină raţiunea omenească un instrument al cunoaşterii divine? În primul rând, prin contemplarea Crucii. Desigur, aceasta nu înseamnă să stai ceasuri în şir cu ochii pironiţi la un crucifix. A contempla Crucea este a ajunge la credinţa că, prin răstignirea Sa pe lemn, Iisus Hristos a adus mântuire lumii acesteia şi că, prin moartea Sa, El a preschimbat izvorul morţii, într-un izvor de viaţă. În al doilea rând, consecinţă a primului pas, printr-o privire profundă a propriei noastre persoane. Fiecare dintre noi, într-un fel sau altul, suntem o cruce pentru cei din jurul nostru. V-aţi gândit vreodată la asta? Putem fi o cruce chinuitoare sau o cruce izbăvitoare. Este esenţial să ştim de care parte ne aflăm: suntem motiv de păcat pentru aproapele nostru? Suntem izvor de binecuvântare?

Crucea păcatului este prăpastie a morţii. Crucea izbăvitoare este poartă a vieţii. Noi putem fi ori de una, ori de alta. Important este să ştim bine că nimeni nu poate hotărî pentru noi, nimeni nu se poate substitui raţiunii şi conştiinţei noastre. Dacă raţiunea noastră este încununată cu credinţa, iar conştiinţa respiră liberă şi nestingherită, atunci ar trebui să avem semne că suntem pe drumul cel bun. Dacă nu avem astfel de semne, atunci probabil că tot mai rătăcim prin pustie şi nu am devenit încă, aşa cum ne place să credem că suntem deja.

Bitzikleta fara lantz

17 septembrie 2000, Duminica de după Înălţarea Sfintei Cruci

Dintre toţi Sfinţii Apostoli, Petru este cu siguranţă acela care întruchipează condiţia umană în toată complexitatea ei. Acum mărturiseşte că Iisus este Hristosul, iar peste câteva minute îşi trage Învăţătorul de mânecă rugându-L să nu mai vorbească atâta despre moarte, despre patimi, despre răstignire … În definitiv, Petru era un evreu binecredincios care, la fel ca atâţia alţii, aşteptau din partea Fiului lui Dumnezeu o atitudine mult mai imperială, mai belicoasă, mai triumfătoare în faţa torţionarilor. Partea cu patimile şi cu moartea nu-i sună deloc bine în urechi.

Însă la altceva aveam de gând să vă propun să medităm acum. Ori de câte ori citesc fragmentele biblice rânduite pentru Duminicile din preajma praznicului Înălţării Sfintei Cruci, nu pot face să nu mă gândesc în primul rând la mulţimea de creştini din biserică. Ne regăsim cu toţii aici, în faţa Sfântului Altar, unii sosiţi mai devreme, alţii ceva mai târziu, fiecare cu problemele, cu greutăţile sau cu bucuriile lui. Ascultăm slujba, plecăm acasă mulţumiţi că am fost politicoşi faţă de Dumnezeu încă o dată, iar viaţa se scurge liniştit la vale, totul pare că merge bine. Cu toţii suntem buni creştini, pentru că îndeplinim o parte dintre poruncile bisericeşti, mai facem câte o milostenie din când în când, mai plătim câte un acatist, aprindem o lumânare ş.a.m.d. Dar câţi dintre noi realizează faptul că suntem mulţi, totuşi, care venim la biserică fie din pură obişnuinţă, fie pentru ca să ne întâlnim prietenii, fie în căutarea vreunui mic beneficiu sau pur şi simplu pentru că nu avem altceva mai bun de făcut? Întrebarea aceasta poate să pară scandaloasă, ştiu bine. De fapt trebuie să mărturisesc că aş fi chiar fericit să ştiu că am nimerit-o astfel. Impresia mea este că pentru mulţi dintre noi, ăştia care venim la biserică aduşi mai mult de tramvai, decât de vreo sete lăuntrică după bunătăţile cereşti, respectarea unor obiceiuri nu este decât o metodă aparent subtilă de mascare a unei realităţi care ar trebui să ne umple de-o spaimă soră cu moartea: anume aceea că noi, de fapt, nu suntem creştini.

Pentru că nu poţi să fi creştin din plictiseală. Nici nu poţi să fi creştin selectiv, alegând doar ceea ce ţi se pare atractiv şi lăsând la o parte tot restul. De obicei, noi alegem lucrurile ce ni se par mai plăcute văzului şi auzului. Preferăm, de pildă, să mergem Duminica la o biserică unde corul cântă bine, pictura este frumos executată, iar predica nu deranjează pe nimeni. În linii mari, acesta este idealul nostru. Nu Crucea. Nicidecum Crucea. Îndrăgim, şi noi, partea agreabilă a religiei creştine, fără să ne dăm seama că, în felul acesta, ajungem să privim Biserica de parcă ar fi un soi de club unde putem intra, din când în când, să ne mai tragem sufletul şi să ne mai omorâm timpul. Din păcate, uite chiar aşa ajungem să ratăm esenţa, să pierdem partea cea mai palpitantă a aventurii creştine, pe care nu o putem prinde dacă nu luăm aminte la tâlharul răstignit împreună cu Hristos. Mai precis, la faptul că tâlharul cu pricina s-a răstignit chiar împreună cu Hristos.

A crede că poţi fi creştin fără să-ţi asumi crucea este ca şi cum ai crede că poţi să mergi pe o bicicletă fără lanţ. Poţi? Învârţi la pedale până îţi vine acru, dar de-abia dacă reuşeşti să-ţi menţii echilibrul şi în scurt timp cazi epuizat. Totuşi, faci exact acelaşi lucru ca şi unul care are lanţ la bicicleta lui. Îl vezi că dă din pedale tot aşa ca tine, doar că el merge înainte, iar tu baţi pasul pe loc şi asuzi de pomană.

Hristos chiar este triumfător, dar prin cruce, cu moartea pre moarte călcând. Aceasta este calea.

Cu Domnul într-o luntre

24 septembrie 2000, Duminica a XVIII-a după Rusalii, Pescuirea minunată

Evanghelia de astăzi se termină destul de abrupt. Sf. Luca spune doar că, la gestul de pocăinţă al lui Simon, Mântuitorul răspunde încurajându-l: *Nu te teme, de acum înainte vei fi pescar de oameni* - după care tustrei pescarii o pornesc după El, lăsând baltă corăbii, mreje, mulţime de peşti …

Vedem bine, cuvintele Mântuitorului nu conţin o chemare explicită, cu atât mai puţin una ce ar solicita un răpuns imediat şi, în orice caz, îi sunt adresate lui Simon Petru, nu şi celor doi fii ai lui Zevedeu: Iacov şi Ioan. Urmându-l pe Simon, aceştia lasă oarecum impresia că ar fi dispuşi să joace rolul de oaspeţi care se autoinvită la cină. Pe de altă parte, Evanghelistul nu ne mai spune ce se va fi putut întâmpla cu mulţimea de peşti de-abia prinşi în mrejele viitorilor Apostoli. Enigmatic loc...

Dincolo de orice curiozităţi facile, cred că Sf. Luca încearcă de fapt să ne atragă atenţia asupra unui aspect foarte important al vieţii creştine. Este adevărat că Domnul Hristos i se adresează în mod direct lui Simon Petru, dar experienţa acestuia nu se deosebeşte prin nimic de cea a lui Iacov şi Ioan. Tustrei se bucură de mulţimea de peşti prinşi, ca de un dar dumnezeiesc, iar apoi au aceeaşi reacţie: pocăinţa. Probabil că şi noi, dacă am deschide ochii mai bine în jurul nostru, am vedea că suntem înconjuraţi de nenumărate daruri dumnezeieşti, că viaţa noastră întreagă este un dar al bunătăţii Sale - fapt ce ne-ar schimba cu siguranţă atitudinea faţă de noi înşine şi faţă de semenii noştri. Omul care tocmai a primit un cadou este, de regulă, vesel. Zâmbeşte şi simte nevoia să mulţumească într-un fel sau altul celui care l-a cadorisit şi să-şi împartă bucuria cu semenii lui. Din păcate, mulţi dintre noi trăim cu impresia că tot ceea ce am agonisit până acum este rodul exclusiv al muncii noastre. Ca o consecinţă firească, ne trăim credinţa în Înviere oarecum posedaţi de ideea că a fi creştin nu este decât o obligaţie în plus, alături de atâtea altele care ne complică şi ne împovărează viaţa. Oare aşa să fie? Oare nu ar trebui să urmăm şi noi exemplul Apostolilor şi să ... mânăm mai la adânc? Adică să coborâm ceva mai profund cu gândul, pentru a putea descâlci resorturile intime ale certitudinilor noastre care, cel mai adesea, ne împiedică să gustăm deplin din Potirul binecuvântatei bucurii creştine?

Cantitatea de peşti prinşi de Simon, Iacov şi Ioan era suficient de mare cât, din vânzarea lor, cei trei să-şi poată schimba radical modul de viaţă. Dar ei lasă totul baltă şi o pornesc pe urmele Mântuitorului, cu bucurie. Ce importanţă mai avea pentru ei un alt mod de viaţă, când ei descoperiseră Viaţa? Ce importanţă are pentru noi, faptul că Viaţa ni se descoperă la fiece Sfântă Liturghie? - este o întrebare la care vă invit să medităm, astăzi.

Legea lui om

1 octombrie 2000, Duminica a XIX-a după Rusalii, Predica de pe Munte; Sf. Ap. Anania

Pe mine unul, pericopa evanghelică de astăzi mă face să mă gândesc la un personaj din Vechiul Testament. Este vorba despre Iona. Iona a trăit într-o perioadă destul de tulbure pentru istoria poporului său. Pe atunci, evreii se aflau sub influenţa Imperiului Asirian, a cărui capitală era cetatea Ninive. Majoritatea deciziilor luate aici, de către notabilii asirieni, ajungeau să îngreuneze în chip samavolnic viaţa oameilor de rând, aşa ca Iona. De aceea, mai tot evreul vedea cetatea Ninive ca pe o sumă a tuturor relelor şi netrebniciilor imaginabile. Ce mai, Ninive era, pentru ei, simbolul duşmanului, întruchiparea răului absolut. Câţi dintre evrei nu se vor fi rugat ca Domnul Savaot să distrugă cetatea de scaun a Imperiului … Noi avem motive întemeiate să credem că Iona se numără, şi el, printre aceştia. Ne-o putem da seama după reacţia lui faţă de atitudinea pe care o adoptă ninivitenii, când ascultă cuvintele ameninţătoare şi îndemnurile la pocăinţă al profetului: spre stupefacţia lui Iona, în loc să-i pună lui pielea la proţap, ninivitenii chiar îi acultă cuvintele, chiar se pocăiesc! Iar din stupefacţie, el cade în consternare când îşi dă seama că Dumnezeu nu mai dă curs ameninţărilor Sale, că El, Atotputernicul, nu mai distruge cetatea. După cum se vede treaba, pe Iona nu pare a-l fi interesat atât de mult faptul că ninivitenii s-au întors de la viaţa lor păcătoasă; el este dezamăgit, se simte de-a dreptul trădat, pentru că Dumnezeu nu i-a nimicit pe toţi.

Oare nu este ilustrativ acest exemplu, pentru felul de a fi al multora dintre noi? Puţini sunt oamenii care au puterea, îndrăznesc să o spun, dumnezeiască - de a se bucura atunci când văd că vreun duşman de-al lor se îndreaptă. Şi totuşi, aceasta ar trebui să fie atitudinea firească, definitorie pentru toţi cei care se socotesc creştini. Pentru păgâni, o spune chiar Mântuitorul, dragostea nu depăşeşte marginile unui straniu comerţ cu sentimente. Iubesc pe cine mă iubeşte, sunt bun cu cel ce este bun cu mine. În rest … potopul. Normal, nu-i aşa? Simplu, comod, confortabil. Dar nu şi creştineşte. Pentru că renumita lege a lui om (eşti om cu mine, sunt om cu tine) nu este tot una cu legea lui Hristos.

Mă tot întreb: oare cum ar fi arătat lumea de azi, dacă Anania, episcopul bisericii din Damasc, ar fi refuzat să-l primească pe Saul din Tars, prigonitorul de temut al creştinilor, ca pe un frate bun …

Tatăl, Fiul & Asociaţii s.r.l. ?

4 octombrie 2000, Duminica a XX-a după Rusalii, Învierea fiului văduvei din Nain

Oare ce-o fi fost în sufletul lui Ioan Botezătorul? Tot stau şi mă gândesc la el, dar nu reuşesc să-i dau de cap. Adică să fii tu în stare să-L recunoşti pe Iisus din Nazareth ca Fiu al lui Dumnezeu, la botezul din Iordan, iar acum, când auzi despre El că a înviat un mort, să-ţi trimiţi ucenicii să-L întrebe: *Tu eşti?* … Nu, nu pot pricepe. Zic unii comentatori că de fapt Ioan ar fi făcut asta mai mult pentru ca ucenicii să se convingă ei singuri că Iisus este Hristosul - dar explicaţia mi se pare, iertat să fiu, cam trasă de păr. Trebuie să mai fie vreun tâlc, pe-aici pe undeva.

Haideţi să o luăm de la capăt: deci oamenii simpli, martori la minunea învierii tânărului din Nain, sunt cuprinşi de uimire şi văd în Iisus un proroc. De cealaltă parte, Ioan Botezătorul, aprig propovăduitor al pocăinţei şi al dreptăţii divine, când aude aşa o grozăvie, se întreabă dacă nu cumva Mesia încă se mai lasă aşteptat. Cel mai simplu ar fi să tragem concluzia că pericopa de astăzi ne dă un exemplu perfect referitor la justeţea percepţiei celor mulţi. Omul simplu nu are nevoie de prea multe sofisticării: vede că Iisus face minuni şi gata, îl numeşte Proroc. Mda … Numai că mulţimea astăzi îl numeşte pe Iisus Proroc, mâine îl va dori ca Rege în Israel (atunci când hrăneşte câteva mii de oameni), pentru ca poimâine să-L ceară răstignit (sub presiunea împrejurărilor). Chiar dacă este singur, îmi pare că Ioan trage totuşi mai greu la cântar, decât mulţimea. Să nu uităm că, după dialogul cu ucenicii, Iisus spune despre Înaintemergător că, *între cei născuţi din femei, nimeni nu este mai mare decât Ioan*. Şi aceasta chiar dacă el, aici, se îndoieşte. Iar eu cred că el se îndoieşte tocmai datorită mulţimii, şi încă pe bună dreptate. A fost Iisus un proroc? Da, a fost. A fost Iisus un rege? Da, a fost. Mulţimea îl percepe mereu pe Iisus în funcţie de faptele Sale imediate şi, din păcate, se şi grăbeşte să-i lipească o etichetă ca atare. L-am văzut făcând minuni: gata, e proroc. L-am văzut hrănindu-ne: gata, e bun de rege. Ioan este singurul care ştie că Iisus este mult mai mult decât toate acestea şi, mai ales, că nu există nici o etichetă capabilă să descrie cuprinsul dumnezeirii. Ioan ştie că a încerca să-I pui o etichetă lui Dumnezeu este tot una cu a nu înţelege absolut nimic din esenţa dumnezeirii şi, mai ales, tot una cu a te închina unui idol - la care poţi renunţa cu uşurinţă atunci când te-ai plicitisit de el sau când ai impresia că nu-ţi mai satisface dorinţele. Iar Mântuitorul, citiţi textul cu atenţie, apreciază just poziţia lui Ioan şi îl prezintă ca model tocmai mulţimilor.

Hm … nu ştiu ce să zic, dar mie mi se pare că, dacă aşa stau lucrurile, atunci mulţi dintre noi ne aflăm într-o situaţie care ar cam trebui să ne pună pe gânduri. Cum îl percepem noi pe Dumnezeu? Cum ne raportăm la noi la El? Îl simţim ca Dumnezeu adevărat, Atoţiitor, Tată ceresc? Sau ca pe un furnizor de servicii la cerere, pe care, la o adică, putem să ne supărăm când nu ne convine prestaţia oferită? Ia să ne gândim bine, cel puţin astăzi.

Ne putem schimba traiul, fără a schimba mălaiul?

22 octombrie 2000, Duminica a XXIII-a după Rusalii

Luaţi aminte la demonii din Evanghelia de azi: câtă fermitate în mărturisire, câtă ardoare în rugăciunea lor … Cred că nici măcar Apostolii nu se prea puteau lăuda, pe atunci, cu aşa un entuziasm.

Într-un fel, cam tot aşa sunt şi gherghesenii care vin la Domnul Hristos şi îi cer, cu îndrăzneală, să se îndepărteze de ţinutul lor. Oameni sunt şi ei … Nu neagă dumnezeirea Mântuitorului, ba poate ar fi de acord chiar să-I propovăduiască învăţătura, dar se simt totuşi mai în largul lor dacă Îl ştiu cât mai departe. Şi să nu săriţi să mă judecaţi prea aspru, dacă vă spun ce cred. Eu cred că şi noi avem ceva în comun cu aceşti gherghesenii. Aproape 90% dintre noi ne declarăm creştini, nu avem probleme la acest capitol. Dar, la drept vorbind, parcă ne cam strânge subit cămaşa atunci când vine vorba despre acest subiect. Oare de ce? Oameni suntem şi noi, la fel ca gherghesenii, nu-i aşa? Simţim aproape instinctiv că nu putem sta în preajma lui Dumnezeu oricum. Şederea în apropierea Domnului presupune îndreptarea vieţii, despărţirea de păcat, etc - chestiuni care par a ne cam îngheţa zâmbetul pe buze, atunci când vine vorba. Să nu credeţi că gherghesenii l-au alungat pe Iisus din răutate. Nicidecum! Au făcut-o tocmai pentru a-şi putea duce mai departe traiul, mâncând nestingheriţi acelaşi mălai. Necazul mare este că gherghesenii, la rândul lor, se vede treaba că au oarece în comun cu demonii. Ce fac ei? Păi ce să facă, şi ei ca tot demonul … Cred, se cutremură, cerşesc îndurare şi, de îndată ce prind un moment favorabil, o tulesc rapid din scenă provocând cât mai mult rău cu putinţă în urma lor. Ce valoare le va fi avut mărturisirea? Dar rugăciunea? De îndreptat este clar că nu s-au îndreptat. S-ar zice mai degrabă că s-au făcut frate cu … Domnul, până au apucat să scape iarăşi la blestemăţiile lor. Nu vi se pare că avem de a face cu un scenariu cunoscut, care se repetă cu fiecare dintre noi?

Şi să mă iertaţi, dar din toată istoria aceasta mie mi se pare că personajul cel mai simpatic este bietul demonizat. Smerit, discret, bucuros, plin de bun simţ, el nu-şi mai doreşte decât să rămână în preajma Mântuitorului. Iar Domnul, pentru aceasta, îi încredinţează nobila misiune de a împărtăşi bucuria eliberării semenilor săi. Astfel, omul vindecat devine chiar unul dintre cei dintâi binevestitori ai lui Iisus Hristos.

Să luăm aminte la demoni, oameni buni. Şi la gherghesenii. Şi la anonimul acesta vindecat de către Domnul Hristos … Suntem noi, asemenea lui, binevestitori, sau avem nevoie, mai degrabă, de vindecare? Oricât ne-ar fi de greu să răspundem sincer la întrebarea aceasta, este bine să ţinem minte un lucru: vă daţi voi seama cât de milostiv este Domnul, dacă până şi rugăciunea demonilor o ascultă?

Vă daţi seama cum ne-o fi ascultând El pe noi? Şi cum aşteaptă El să ne îndreptăm? ...

Rămâne cum am stabilit

29 octombrie 2000, Duminica a XXIV-a după Rusalii

În defintiv, Apostolul Pavel nu descrie nimic ieşit din comun în rândurile sale destinate efesenilor. Haideţi să fim sinceri: oare nu aşa ne-am dori şi noi să fie toţi aceia cu care avem de a face?

Gândiţi-vă numai cum ar arăta lumea aceasta dacă, chiar mâine dimineaţă de exemplu, da, mâine dimineaţă, din momentul când am face ochi şi ne-am da jos din pat, am băga de seamă că toţi cei ce ne ies înainte au ceva schimbat. Toţi par a fi liniştiţi, ni se adresează frumos, ca unor alţi oameni capabili de înţelegere, le pasă de noi, nu nutresc gânduri ascunse ori necinstite în ceea ce ne priveşte, sunt echilibraţi, chiar le pasă de noi … La început, probabil am crede că nu ne-am trezit şi continuăm să visăm. Dar ne-am freca la ochi, ne-am ciupi bine de câteva ori şi … nimic. Totul ar fi la fel: aceiaşi oameni zâmbitori şi amabili peste tot, tratându-ne ca pe nişte oameni la fel ca ei. Doar am fi semenii lor, nu-i aşa? Adică, vreau să spun, şi noi am fi tot ca ei: politicoşi, plini de solicitudine, echilibraţi. În scurt timp, mă gândesc eu, am ajunge cu siguranţă la concluzia sănătoasă că realitatea firească nouă aceasta este, de fapt, iar amintirile care tot ne mai bântuie nu sunt decât reflexe ale unui coşmar de-o clipă - şi ne-am tot minuna cum de-am putu să-l îndurăm chiar şi numai atâta. Aşa-i că am dreptate? Ştiu că nu-mi puteţi răspunde la o astfel de întrebare, din simplul motiv că nici unul dintre noi nu a reuşit să trăiască într-o astfel de lume decât cel mult în vis - lucru, trebuie să o recunoaştem, de-a dreptul scandalos. Vă veţi întreba: *de ce să fie scandalos*? Păi cum să nu fie scandalos - răspund eu, când noi nutrim cu toţii aceleaşi vise, mai mult, le avem şi formulate atât de clar în cuvintele lui Pavel, şi uite că nu le putem face să devină realitate! Vouă vi se pare normal ca într-un grup de 10 oameni, dintre care să zicem 8 vor să spună adevărul şi să fie politicoşi unii cu alţii, să nu reuşească din pricină că ceilalţi 2 nu doresc acest lucru? Mie nu mi se pare normal. Şi totuşi, cel puţin la noi, la români, aşa se întâmplă mereu. Şi ştiţi de ce? Pentru că ne lipseşte curajul de a săvârşi binele care ne stă la îndemână. Ne lipseşte curajul de a zâmbi celor din jur, chiar dacă nu-i cunoaştem. Ne lipseşte curajul de a răspunde frumos la un salut, de a oferi o informaţie cu amabilitate. Ne lipseşte curajul de a nu mai face cumpărturi de la magazinele unde vânzătorii se poartă anapoda sau îşi rotunjesc lefurile *uitând* să ne mai dea restul. Ne lipseşte curajul de a fi noi înşine, în ultimă instanţă, aşa cum ne-a lăsat Dumnezeu: buni şi frumoşi. Ni se pare mai comod, mai sigur, să ne acoperim bunătatea şi frumuseţe cu un strat de nepăsare. De falsă nepăsare, dacă este să fim sinceri până la capăt, pentru că, în realitate, ne pasă, nu-i aşa?

În Evanghelia de astăzi, Mânutitorul le spune femeii bolnave şi lui Iair unul şi acelaşi lucru: *îndrăzneşte, nu te teme!* Este un îndemn care ar trebui să răsune şi în urechile noastre. Altcum, dacă nu îndrăznim, dacă ne lăsăm copleşiţi în continuare de frica de a fi buni şi frumoşi, de teama de a fi aşa cum ne-a lăsat Dumnezeu, atunci riscăm ca realitatea să rămână coşmarul unui vis pe care nu am ajuns să-l trăim niciodată. De ce? Pentru că dormeam. Adică făceam pe mortul …

Săracul bogat şi bogatul sărac

5 noiembrie 2000, Duminica a XXII-a după Rusalii, Pilda cu bogatul cel nemilostiv şi sărmanul Lazăr

Una dintre primele reacţii pe care le resimţim atunci când citim Evanghelia de astăzi este aceea de a căuta să ne identificăm, desigur, cu săracul Lazăr. El este, nu-i aşa, eroul pozitiv al zilei. El înfăţişează cel mai bine imaginea pe care ne-o zugrăvim despre noi înşine, de îndată ce ne gândim la Dumnezeu. În faţa Lui suntem cu toţii săraci lipiţi, vrednici de milă. Şi totuşi, să ştiţi că pe resortul profund al acestei reacţii scrie un nume de ruşine: ipocrizie. Dacă am face un efort de imaginaţie în plus şi am încerca să-l vizualizăm cumva pe acest Lazăr, probabil că reacţia noastră ar fi mai degrabă una de respingere. Ia uitaţi-vă la necăjiţii care ies dimineaţa de prin canale sau, mai bine, la cei care cerşesc prin tramvaie ... Ce simţiţi la gândul că un astfel de ins, mizer, se apropie implacabil şi se va freca fără jenă de hainele voastre curate? Nu-i aşa că simpla idee a atingerii lui vă dă un sentiment de disconfort, vă stresează? Dar aceştia sunt Lazăr, fraţilor!

Da, bine, gata, aud deja proteste vehemente din tabăra profunzilor într-ale teologhiei, cum că nu la partea fizică a cestiunii în cauză se refereau ei, ci la aceea spirituală. Lazăr, adică, e o icoană, e prototipul, arhetipul ... etc. posturii pe care trebuie să o adoptăm noi înaintea Domnului. Adică să stăm şi noi aşa, lăsând câinii (simbol al credinţei - bingo!) să ne tămăduiască de urdorile păcatelor, la poarta Domnului. Toate bune şi frumos colorate, doar că o astfel de viziune îl pune pe El, Binecuvântat fie-I Numele, în (im)postura de bogat nemilostiv, şi anonim pe deasupra. Să nu fie! Aşa că, haideţi să ne mai domolim din entuziasmul primei lecturi, să ne tragem sufletul şi să judecăm drept. Aşa: drept este că noi nu ne putem identifica nici cu nemilostivul bogat, nici cu Lazăr cel sărac. Lucrurile nu se pot tranşa atât de uşor. În viaţa aceasta, haideţi să o recunoaştem, suntem când Lazăr, când bogatul nemilostiv. Suntem Lazăr, atunci când ne simţim prinşi la strâmtoare; dar, cât ce am ieşit puţin la liman, parcă nu suntem sănătoşi dacă nu ne umflăm peste poate. O problemă greu de rezolvat ne aşteaptă, însă, dincolo. Acolo unde lucrurile chiar se despart, după cum ne spune Sf. Luca: anume în viaţa de apoi. Ce ne vom face când nu vom mai putea pendula atâta între Lazăr şi bogat, nu ne vom mai putea împărţi între două stări care nu au nimic în comun una cu alta? Acolo, vrând-nevrând, va trebui să fim o singură persoană. Numai una. Şi nu vom reuşi, dacă nu ne străduim încă de pe acum să ne potolim brambureala fiinţei. Greu lucru. Părţile care tind să o zbughească fiecare încotro trebuie prinse cumva la un loc. Iar aceasta nu este cu putinţă, fără ajutorul Crucii Domnului Iisus Hristos. Cel puţin aşa ne învaţă Pavel. Suntem chemaţi, adică, să fim şi bogaţi şi Lazăr, în acelaşi timp. Lazăr, înaintea lui Dumnezeu, şi bogaţi *milostivi*, faţă de semenii noştri.

Pentru că un creştin autentic este mereu bogat, atunci când e vorba să-şi ajute semenii, şi mereu sărac, atunci când cade smerit la picioarele Domnului.

Hanul ***La Samarineanul Milostiv***

12 noiembrie 2000, Duminica a XXVI-a după Rusalii, Pilda Samarineanului milostiv

Distanţa de la Ierusalim la Ierihon nu este, la drept vorbind, foarte mare. Cam cât de la Timişoara până la Orţişoara doar că, dacă înspre Orţişoara şoseaua urcă domol la deal, înspre Ierihon, de îndată ce treci de Khan el-Amar, drumul coboară destul de vertiginos, iar de undeva din dreapta te izbeşte parcă aerul încins şi uscat care vine dinspre Marea Moartă. Pe măsură ce te îndepărtezi de Ierusalim, arşiţa te toropeşte. Ţin minte că am parcurs acest drum în urmă cu câţiva ani, pe la jumătatea lui decembrie, într-un autocar modern, cu aer condiţionat, şi tot aveam impresia că suntem într-un cuptor încins.

La un moment dat autocarul a oprit, iar ghizii noştri ne-au invitat să ne răcorim în încăperile umbroase ale unui popas. Motorul avea nevoie, şi el, să se răcească puţin. Cum stăteam noi aşa şi ne sorbeam sucurile de la gheaţă, cineva a băgat de seamă că popasul cu pricina se numea nici mai mult, nici mai puţin decât *La Samarineanul Milostiv* ! Patronul, ca orice negustor respectabil, se tot învârtea printre noi, plin de solicitudine. Pe-acolo aşa sunt patronii, când le calci pragul te tratează de parcă ai fi cel puţin împărat, şi asta chiar dacă tu încerci să le tai de la bun început elanul, spunându-le că oricum nu cumperi nimic. Cu unul am păţit-o *rău* de tot: când a auzit că suntem români, a ţinut morţiş să ne trateze cu prăjituri, cafea şi apă rece. Până să apucăm să spunem ceva, spaţiul dintre noi şi ieşire era deja baricadat cu o măsuţă joasă, orientală, plină de bunătăţi. Unul dintre băieţii lui studiase medicina chiar la Timişoara şi era medic în Suedia, aşa că nu se putea să-l refuzăm tocmai pe el. Ce să mai zici? Dar să revin la hangiul nostru. Ei bine, am descoperit cu surpriză că putea conversa în mai multe limbi, ştia chiar şi câteva cuvinte româneşti, aşa că nu ne-a fost prea greu să intrăm în vorbă cu el. Am aflat că, chiar dacă era palestinian, era de credinţă creştină, ba chiar ortodox, şi că era convins că în acel loc fusese hanul unde samarineanul l-a adăpostit pe omul căzut între tâlhari. Noi l-am privit destul de neîncrezători (ce găselniţă negustorească o mai fi şi asta?), dar el a început să ne aducă tot felul de dovezi istorice, arheologice etc. Pe de altă parte, adevărul este că nu făcea prea mulţi bani cu dugheana lui. Clienţii cei mai fideli nu erau turiştii bogaţi, ci beduinii şi, arareori, zănatici aşa ca noi. El moştenise afacerea de la tatăl său, tatăl de la bunic şi tot aşa, din generaţie în generaţie. Avea acte care urcau până undeva prin secolul al XVIII-lea şi păreau a fi în regulă. Aproape că ne convinsese, când unuia dintre noi, student la Teologie, i-a picat fisa: stai dom'le, dar hanul menţionat de către Mântuitorul în Biblie nu a existat niciodată în realitate! Pasajul din Evanghelie este o parabolă şi, după cum învăţăm noi la şcoală, parabola este o poveste simplă menită să ilustreze un aspect religios, moral; o poveste, adică nu descrie un fapt real, ci unul verosimil, dar imaginar. Se pare însă că palestinianul nostru era mai încercat într-ale teologiei, decât noi. Pentru că ne-a vorbit despre rostul lui acolo: el şi familia lui trebuiau să păstreze în memoria oamenilor, până la sfârşitul veacurilor, amintirea gestului făcut de către samarineanul milostiv.

Textul biblic a născut, pe drumul dintre Ierusalim şi Ierihon, un han. O realitate fizică, palpabilă. Un han care stă acolo ca un semn în calea uitării. Iar în sufletul hangiului, acelaşi text născuse o realitate sufletească: ospitalitatea. Dragostea de a primi orice călător însetat şi ars de soarele deşertului, ca pe un frate bun, întors dintr-o călătorie lungă. Mă întreb eu, oare ce realităţi va fi născut cuvântul Domnului

în inimile noastre? Este pe-acolo vreun han, un loc de popas unde călătorul, aproapele nostru, să-şi poată deşerta, pentru câteva clipe de răgaz, poverile? Mai avem loc şi pentru alţii sau suntem atât de plini de noi înşine, încât … Dar ştiţi că, dacă nu avem loc pentru semenii noştri, atunci este ca şi cum l-am fi alungat pe Dumnezeu de acolo?

Puii de baltă nu au aripi

19 noiembrie 2000, Dumnica a XXVI-a după Rusalii, Pilda bogatului căruia i-a rodit ţarina

Cu puţin timp în urmă, într-o dupamiază frumoasă de toamnă, trebuia să mă întâlnesc cu un prieten care mă cam lăsa să aştept. Prin apropierea locului de întâlnire se afla un birt. La un moment dat, inevitabilul s-a produs: un bărbat la vreo 30 de ani, cu ochi sticloşi, dar încă expresivi, s-a apropiat vânjos de mine. Avea aerul că vrea să dărâme stâlpii de pe stradă, aşa că am încercat să nu-i dau atenţie. Dar se încăpăţâna să intre în vorbă şi, în ciuda fioroasei burzuluieli, se trudea să fie politicos. Chiar mi s-a prezentat. Surprins că avem acelaşi nume de botez, am căzut în capcană şi i-am răspuns, adică m-am prezentat şi eu. Se pare că surpriza lui a fost mai mare, pentru că această coincidenţă a avut darul să-i risipească oarecum aburii produşi de licoarea cu care se cinstise cu mult simţ de răspundere. După socotelile lui, întâlnirea noastră trebuie că era providenţială, aşa că s-a apucat pur şi simplu să mi se confeseze, ruşinat de starea lui. O punea, desigur, pe seama necazurilor de zi cu zi. Nu cruţa nici un efort pentru a mă face să cred că este un om teribil de nenorocit. L-am întrebat dacă are familie. Avea: o comoară de soţie şi doi prunci voioşi. Casă? Deocamdată stăteau în chirie, dar peste câteva luni se profila deja un apartament frumos. Slujbă? Vreo trei, dintre care una cu acte în regulă, carte de muncă, tot ce trebuie. Putere, sănătate? Falnic ca bradul - l-am oprit cu greu să nu strice oarece, doar pentru a mi-o demonstra pe loc. *Şi-atunci? Alţii, în locul tău, ar fi fericiţi şi nu ar mai şti cum să-i mulţumească lui Dumnezeu* - i-am spus. Dumnezeu? Hep! adevărul e că pe la biserică nu prea călcase recent, în ultimii ani, pentru că se ştia om păcătos. Mda...

Eu înţeleg reacţia bogatului din parabola de astăzi şi sunt convins că nu puţini dintre Dumneavoastră ştiţi foarte bine la ce mă refer. Mă surprind adeseori pe mine însumi visând la cât de frumoasă ar putea deveni viaţa mea şi a familiei mele, dacă ne-ar cădea de undeva o sumă importantă de bani. Şi ce-o fi chiar aşa de rău în asta? Omeneşte vorbind … totul. Cu mintea deja buimăcită de aburii succesului, iată că bogatul nostru se face pe sine nimic mai puţin decât unul dintre nenumăraţii feciori ai tenebrelor. Şi aceasta chiar dacă el nu pricinuieşte, în realitate, nimic rău. Nu a furat de la nimeni, nu a omorât pe nimeni, nu a înjurat pe nimeni … Doar se gândeşte să-şi pună la adăpost averea. Ce-i drept, gândul lui dă seama de un oarecare egoism, dar totuşi neagresiv. Însă ce îi agravează situaţia? N-aş putea să fiu foarte lămurit, aici. Poate mă ajutaţi Dumneavoastră. Să fie oare intenţia lui de a se ascunde? Bogatul nostru se ascunde şi, făcând una ca asta, ajunge să se asemene cu oricare alt păcătos care îşi pune grijuliu la adăpost faptele de ruşine, fără a-şi da seama că nu face decât să le păstreze întocmai pentru Judecata de Apoi. Asemenea lor suntem cu toţii, dacă preferăm să zacem într-o tihnă călduţă şi să ne exhibăm mereu neputinţele. Neputinţele? De vreme ce fiecare dintre noi are şi calităţi, înseamnă că fiecare dintre noi este bogat, în felul lui. Şi cu toţii vom avea să dăm seama înaintea scaunului de Judecată, despre cum am folosit această bogăţie. Am pus-o în slujba aproapelui nostru? Amin. Am ascuns-o cu grijă în jitniţe bine zăvorâte, pentru a ne păzi confortul personal? Să nu fie.

Calitatea noastră de creştini nu depinde de nimic altceva decât de modul cum suntem dispuşi să ne folosim puterile sufletului nostru. Nu de recolte bogate, nu de bani, nu de situaţii materiale. Dacă vrei să păstrezi, să ţii ascuns, nu ajungi la nimic. Creştinul este asemenea unui izvor viu. Apa este mereu curată, cristalină, tocmai pentru că nu stă locului, aleargă veselă. Atunci când se opreşte, devine baltă. Îşi

pierde tocmai îngereasca limpezime de cristal. Iar creştinul nu are nimic în comun cu o baltă.

Un tacâm (in)complet

26 noiembrie 2000, Duminica a XXX-a după Rusalii, Dregătorul bogat; Păzirea poruncilor

Era chiar de lăsata secului şi am fost invitat la ceea ce am putea numi o agapă frăţească. Toţi cei chemaţi a adus fie de-ale gurii, fie de-ale gâtlejului, aşa ca la un banchet din vechime, astfel încât masa fu împodobită uşor cu de toate. Nimic nu lipsea pentru ca atmosfera să fie destinsă şi prietenească. Am petrecut împreună, delectându-ne cu tot soiul de bunătăţi şi sporovăind câte-n lună şi în stele. Este bine şi frumos ca, din timp în timp, să-ţi vezi prietenii la un loc, să poţi zăbovi cu ei câteva ceasuri odihnitoare, iar la urmă să te simţi chiar sporit duhovniceşte.

Când a venit vremea să ne rispim pe la casele noastre, fiecare urma să-şi recupereze vasele folosite pentru a-şi aduce contribuţia la festin. Toate erau golite, ba unele parcă fuseseră şi curăţate cu grijă - semn că nimeni nu dăduse greş, iar bucatele, pregătite cu artă, bucuraseră pe toţi. Un singur castron întârzia pe masă, nerevendicat. De acela, curios lucru, părea că nu se atinsese nimeni. Era ceva salată în el. Cred că mulţi dintre noi ne-am gândit, văzându-l rămas acolo, la cât de jenată trebuie că se simţea persoana care l-a adus. Probabil de aceea şi se ferea să-l recupereze. Dar ceva era într-adevăr ciudat la mijloc. Salata, frumos ornată, răspândea în jur un miros care chiar făcea să-ţi lase gura apă. Nu mi-am putut stăpâni curiozitatea, am creat o mică diversiune şi mi-am vârât degetul în castron, să gust măcar. Gândeam că o fi luat careva vreo îmbucătură şi, găsind-o indigestă, i-o fi avertizat pe alţii - iar asta ar fi exlicat misterul. Prin urmare, am gustat. Dar era… divin! Atunci, cu riscul de a fi surprins de ceilalţi, am vrut să iau încă o gură, una mai mare şi-atunci ... Da, atunci am dezlegat problema. Era atât de simplu: fraţilor, castronul nu avea lingură! De aceea nu mâncase nimeni din salată, pentru că nu era lingură! Vă închipuiţi cât de mult am regretat, în momentul acela, atât strădania vrednicului bucătar, rămasă în deşert, cât şi frustrarea noastră, a mesenilor, care dintr-o omisiune banală fuseserăm împiedicaţi să ne împărtăşim dintr-o salată atât de bună.

Creştinismul, oameni buni, nu este artă pentru artă. Hristos ne îndeamnă, vedem bine, să păzim poruncile. Dar şi să dovedim ceva în plus: că nu păzim poruncile doar pentru a putea dormi liniştiţi, ci pentru a deveni izvoare de binecuvântare, pentru a deveni prilej de bucurie mântuitoare pentru aproapele nostru şi pentru El. Altfel, oricâte bile albe am putea prezenta la inspecţie, nu ne deosebim cu nimic de un castron cu salată, fără lingură. Sau, Doamne fereşte, producem cuiva vreo indigestie.

Despre fariseul din noi

3 decembrie 2000, Duminica a XV-a după Rusalii, Cea mai mare poruncă din Lege

Evanghelistul Matei construieşte pericopa de astăzi ca pe o scenă de duel dintr-un film de capă şi spadă. Atacat din trei direcţii, Fiul Omului se apară cu măiestrie, iar apoi contraatacă decisiv, îşi pune adversarul la respect şi îl îngăduie să plece acoperit de ruşine. O victorie destul de tristă, totuşi … Haideţi să vedem de ce.

Învăţaţii evrei îl supun pe Domnul Hristos la un adevărat examen alcătuit din întrebări-capcană. Ei sperau ca în felul acesta să-L poată discredita înaintea poporului, demonstrând că nu cunoaşte Legea şi că are o atitudine iresponsabilă faţă de Imperiul Roman. Foarte abili, ei îi trimit înainte pe ucenici, cu întrebarea legată de temeiul mozaic al achitării impozitelor către autoritatea romană. Apoi, îi lasă pe saducheii preocupaţi de învăţătura despre viaţa de veci. Şi doar când văd că Nazarineanul sesizează capcanele din întrebări şi răspunde corect la toate, se înfăţişează chiar ei, cu problema legată direct de esenţa Legii. După ce le răspunde şi lor, Mântuitorul le propune, la rândul Său, o ghicitoare formulată în jurul primului verset din Psalmul 109. Trebuie să ştim că, în acea vreme, citarea primului verset dintr-un psalm era înţeleasă, cel mai adesea, ca o aluzie la tot psalmul respectiv. Prin urmare, putem bănui că problema oferită fariseilor spre dezlegare era ceva de genul *mănăstire într-un picior, ghici ciupercă ce-i*. Şi, într-adevăr, dacă vă veţi da osteneala să citiţi Psalmul 109 în întregime, vă veţi convinge singuri că am perfectă dreptate. Psalmul 109 oferă nici mai mult nici mai puţin decât chiar icoana lui Mesia, Fiu al Omului şi Fiu al lui Dumnezeu, biruitor în mijlocul vrăşmaşilor, drept judecător şi blând păstor, preot în veac al turmei poporului ales. Cu icoana aceasta în minte, ei l-ar fi putut recunoaşte cu uşurinţă pe Mesia chiar în persoana priceputului învăţător nazarinean care se afla acolo, sub nasul lor. Pentru că aici bate, de fapt, întrebarea Mântuitorului. Este ca şi cum le-ar şopti la ureche: *Citiţi Psalmul 109 şi vedeţi că Eu sunt Acela*. Dar fariseii se poticnesc de primul verset, nu se mai gândesc la conţinutul psalmului şi ratează încă o ocazie de privi Adevărul. Trist, nu-i aşa?

Cred că ne-ar fi de mare folos să reţinem tactica aceasta a Mântuitorului. Anume faptul că El nu ne sare niciodată înainte încercând să ne atragă atenţia asupra lui cu surle şi fanfare. Şi este firesc să fie aşa. Dacă ne-ar apărea şi ne-ar spune direct *Eu sunt*, prin acest lucru ne-ar anula, de fapt, libertatea personală şi s-ar putea manifesta autoritar asupra noastră. Dar în absenţa libertăţii ne-am pierde caracterul de persoană şi, în consecinţă, chipul divin din noi s-ar întuneca şi mai mult. Libertatea comportă riscuri nenumărate, iar cel mai mare dintre acestea este tocmai riscul de a o pierde încă înainte de a o fi câştigat. Fără îndoială, este o lecţie la care trebuie să luăm aminte, cât mai putem.

Cina la care nu ai ce căuta cu cioara (vopsită) în mână

17 decembrie 2000, Duminica a XXVIII-a după Rusalii, Pilda celor poftiţi la cină

Pilda din Evanghelia de astăzi a fost înţeleasă, încă de la începuturile Bisericii, ca un avertisment pe care Domnul Iisus Hristos îl adresează evreilor. Ei sunt cei dintâi chemaţi la cina cea împărătească a Tatălui ceresc. Dar, din pricina atitudinii lor faţă de Fiul lui Dumnezeu, se autoexclud de la ospăţul bucuriei. Fragmentul de faţă are însă un sens mai profund, adresat tuturor neamurilor şi, poate în primul rând, fiecăruia dintre noi în parte.

Iată, chiar în 17 Decembrie 1989 noi, ca popor, am fost invitaţi, prin jertfa sângeroasă a tinerilor care, atunci, au ales moartea în locul unei vieţi subumane, la o cină Domnească similară celei din parabola de azi. Am fost invitaţi, cu alte cuvinte, să ne dezbărăm de sclavia umilitoare, dar călduţă, în care ne complăceam şi să ieşim la lumină, să respirăm aerul curat al libertăţii, să ne bucurăm de tot ce putea fi mai bun, având mereu în minte faptul că această nouă viaţă a noastră se întemeiază pe sângele unor semeni de-ai noştri, vărsat pentru noi. Vă mai amintiţi cum răsunau pe atunci străzile Timişoarei? *Nu plecăm acasă, morţii nu ne lasă*. Da, aşa strigam. Grave cuvinte, foarte grave, cu atât mai mult cu cât ele mărturiseau o dată în plus responsabilitatea pe care aveam a ne-o asuma: prin sângele lor, tinerii sacrificaţi în Decembrie 1989 ne-au răscumpărat toate căderile, compromisurile, murdăriile noastre şi ne-au oferit cadou libertatea de a ne croi drum spre o viaţă demnă. Dar pe acest drum, ei nu mai puteau păşi în locul nostru. Urma să o facem noi, spre buna lor pomenire. Iar dacă lucrurile au ieşit cumva altfel, iar astăzi ne trezim că am ajuns iarăşi în punctul de unde am plecat acum 11 ani, cred că ar trebui să ne supunem pe noi înşine, fiecare în parte, unui sever examen de conştiinţă. Cum se face că, invitaţi la cină fiind, noi ne trezim că am rămas pe dinafară?

Priviţi numai la cei zugrăviţi în Evanghelia de azi: cu toţii par oameni la locul lor, care îşi văd de treburi, nu lasă munca pentru distracţii după cum nici nu leapădă cioara din mână pentru vrabia de pe gard. Necazul este că ei sunt atât de preocupaţi de micile lor afaceri, încât se lasă muşcaţi de demonul meschinăriei şi, în loc să se alăture Domnului, preferă să rămână pe mai departe în compania boilor şi a ţarinilor lor. Dacă ne gândim sincer, oare nu am procedat şi noi la fel, în toţi aceşti ani? Mai grav: oare nu suntem responsabili şi noi pentru lumea în care am ajuns să trăim şi responsabili încă o dată faţă de sângele morţilor noştri, despre care acum 11 ani strigam că nu ne lasă să plecăm acasă? Uite că până la urmă totuşi am plecat, iar locul pe care noi l-am lăsat gol s-a umplut cu cine s-a întâmplat să fie pe-acolo.

Important este că, iată, acum avem şansa unui nou început. Totuşi. Invitaţia la cină răsună iarăşi. Din fericire. Domnul Iisus Hristos nu se dă bătut niciodată. El ne cheamă, din nou, la libertatea pe care El însuşi a câştigat-o. Pentru noi. Masa este întinsă. Avem încă o şansă. Ce ne facem?

Legea tocmelii

7 ianuarie 2001, Soborul Sf. Ioan Botezătorul

De unde oare se va fi încetăţenit atât de bine în mintea noastră, a românilor, ideea că libertatea este tot una cu nesocotirea legilor sau cu respectarea lor în mod selectiv, adică doar în situaţiile când ne sunt favorabile, şi că orice om ajuns într-o poziţie de putere, oricare ar fi aceea, poate dispune de ea după bunul plac? Este o concepţie pe care sunt 100% sigur că nu am moştenit-o de la strămoşii noştri romanii, de pildă. Şi nici de la daci. Atât unii, cât şi ceilalţi sunt descrişi în istorie ca oameni care socoteau că fărădelegea este tot una cu barbaria şi că respectul liber consimţit al legii deosebeşte cetăţeanul liber de sclavul anonim, socotit la rând cu dobitoacele. De altfel, chiar şi în ziua de astăzi, un popor care îşi respectă legile are o identitate, este puternic şi civilizat, în vreme ce altul, care nu şi le respectă, nu are o identitate clară, este slab, influenţabil şi oricine poate veni să-şi impună cu forţa (dacă este necesar) legile proprii asupra lui. Iar vina nu este a celui puternic, ci a celui care se arată incapabil să-şi respecte legile proprii.

În ultimii 60 de ani, noi, românii, am ridicat priceperea de a ne batjocori legile proprii la rang de artă naţională. O facem cu naturaleţe şi rafinament, iar apoi suntem atât de mândri de isprăvile noastre, încât le povestim şi le răs-povestim altora, le oferim ca pilde vrednice de urmat sau ne distrăm pe seama celor păcăliţi, dacă nu cumva şi aceştia ne vor fi fost complici în micile noastre şmecherii. Cum nu respectăm legea, evident că nu-i putem respecta nici pe legiuitori, care ne apar ca un fel de *păcălici*, ca nişte bufoni pe care-i plătim din impozitele noastre nu pentru ca să ne facă viaţa mai bună, ci pentru ca să ne distreze mai cu spor. Suntem de acord să murim de foame sau să ne lăsăm furaţi, dacă gâdele ne şi gâdilă niţel, în acelaşi timp. Şi este firesc să fie aşa: atunci când nu respecţi legea, ajungi să nu-i mai respecţi nici pe alţii şi, ce-i foarte grav, să nu te mai respecţi nici măcar pe tine însuţi. De fapt, ca să fiu mai precis, ajungi să confunzi respectul de sine cu egoismul, ceea ce, din punct de vedere spiritual, este ca şi cum te-ai fi îmbolnăvit de o boală mortală.

Citind pericopa evanghelică de azi, parcă nimic nu mi-a atras mai mult atenţia decât atitudinea Mântuitorului: El nu avea nevoie de botezul lui Ioan, dar totuşi S-a lăsat botezat de către un om, spunând *că aşa se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea* (Matei 3:15). Tot aşa a făcut şi la 8 zile după Naştere. Vă mai amintiţi cum s-a citit din Sf. Evanghelie săptămâna trecută, la praznicul Tăierii-împrejur? Că Iisus a trecut prin acest ritual pentru că aşa prevedea Legea lui Moise să se facă tuturor copiilor, chiar dacă El era Fiul lui Dumnezeu. Aceste două pericope evanghelice, de astăzi şi de săptămâna trecută, pe mine unul m-au convins că nu din creştinism ne-am moştenit noi atitudinea specifică faţă de lege. Dar de unde, atunci? Şi în ce măsură ne putem numi creştini, dacă nu urmăm modelul Mântuitorului?

Leprosul din mine

14 ianuarie 2001, Duminica a XXIX-a după Rusalii, A celor zece leproşi

Sunt unele icoane al Răstignirii, mai cu seamă acelea unde Mântuitorul este zugrăvit între cei doi tâlhari, care adeseori mă duc cu gândul la faptul că totuşi există mai multe feluri de a muri. Tâlharii, le fel ca majoritatea oamenilor, mor atunci când le vine sorocul. Bătrâneţea, boala, un accident, ceva survine şi, fără să fim întrebaţi dacă suntem sau nu de acord, tot aşa ca şi la naştere, statutul ni se schimbă subit şi radical.

Spre deosebire de tâlhari, Iisus moare de bunăvoie şi cu un scop anume. Asemenea Lui, există şi alţi oameni care mor deliberat, dacă pot spune aşa. Desigur, nu mă refer la sinucigaşi. Iată, un exemplu foarte la îndemână şi la care mulţi dintre noi am fost martori este moartea unora dintre concetăţenii noştri, în Decembrie 1989. Există fără îndoială ceva aparte în sfârşitul unui om care este ucis pe stradă, în timp ce îşi manifestă dorinţa de libertate şi de demnitate pentru sine şi pentru semenii săi, cu atât mai mult cu cât face aceasta conştient fiind de faptul că îşi pune viaţa în pericol şi pregătit chiar să şi-o piardă. Moartea unui astfel de om are valoarea unui sacrificiu. Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că sângele său îi purifică într-adevăr pe cei în favoarea cărora a fost vărsat şi le deschide, lor, perspective spre o viaţă nouă. Dar fructificarea acestor perspective nu mai intră în sarcina lui, ci în sarcina comunităţii, adică a celor rămaşi în viaţă. Moartea sacrificială a Domnului Hristos a avut ca prim rezultat tocmai deschiderea porţilor Raiului pentru toţi oamenii. Dar paşii într-acolo trebuie să-i facem fiecare în parte, nevoindu-ne zilnic să ne curăţim de patimi, aşa cum ne îndeamnă Sf. Pavel şi cum nu au pregetat să facă leproşii din pericopa de azi. În lucrarea mântuirii, rolul nostru este esenţial. Iisus deschide uşa şi ne cheamă, dar noi trebuie să păşim înlăuntru. Mântuirea nu se obţine prin hocu-pocus-ul pe care-l propune şarpele lui Adam şi Evei, în Rai nu se intră pe cărări lăturalnice, şmecheria nu ţine loc de virtute, acolo. Nu putem fi alături de Hristos în Rai, dacă nu ne asumăm jertfa Lui aşa cum se cuvine. Dar se vedea treaba că totul devine teribil de complicat pentru noi, românii, atunci când vine vorba despre asumarea vreunei jertfe. Iată, ne vine foarte greu să ne asumăm jertfa celor din Decembrie 1989. Preferăm să-i uităm, să considerăm că nu este treaba noastră şi că infernul comunist era parcă mai căldicel decât cel de acum. Nu vrem să înţelegem că ei, în realitate, pentru noi au murit, pentru ca noi să ne putem bucura de o viaţă mai bună. Iar dacă viaţa noastră nu a devenit mai bună, să ştiţi, fraţilor, că este în primul rând din cauză că refuzăm să ne asumăm acest adevăr în viaţa noastră de zi cu zi. Iar dacă nu ne asumăm jertfa unor concetăţeni de-ai noştri, la care am fost martori, cum ne putem asuma jertfa lui Hristos? Şi cum ne putem aştepta la vreo schimbare în bine?

Mă tot gândesc la ce s-o fi ales de ceilalţi leproşi, de cei care, după ce au fost vindecaţi, nu s-au mai întors să-I mulţumească Domnului. Ştiţi ce cred eu că s-a întâmplat cu ei? Cred că ei, de fapt, nu şi-au asumat starea de oameni sănătoşi şi vor fi trăit mai departe ca nişte leproşi, chiar dacă ei, de fapt, erau vindecaţi. Cumplită ironie: să fii sănătos, dar să preferi să trăieşti în continuare ca un om bolnav din simplul motiv că nu vrei să faci un gest minim de bun simţ. Cumplită ironie, şi tristă … cu atât mai tristă cu cât, iată, o trăim pe pielea noastră zilnic.

Aşa se va bucura de tine Domnul tău …

21 ianuarie 2001, Duminica a XXXII - a după Rusalii, A lui Zaheu Vamesul

Sf. Pavel îl învaţă lucruri simple pe junele Timotei, proaspăt uns preot. Îl îndeamnă doar să înveţe Adevărul, să persiste în lucrarea virtuţilor, să nu fie nepăsător faţă de harul din el şi îl asigură că, făcând astfel, se va mântui pe sine şi va colabora la mântuirea celor din jurul său. Nimic extraordinar. Nimic în plus faţă de ce ni se cere nouă. Tineri într-ale credinţei suntem mereu cu toţii, iar chemat să edifice Biserica, adică să fie câte un mic Timotei, este fiecare creştin în parte. Noi, îndeosebi, suntem chemaţi să construim biserica noastră parohială, care de ani de zile zace neterminată. Dar şi o alta: Biserica mare, a sufletelor, care este Trupul lui Hristos. Asemenea lui Timotei, tot creştinul, oricât ar fi el de păcătos, este mădular în acest Trup. Fiecare avem câte ceva de făcut, iar treaba fiecăruia este colosal de importantă şi, mai ales, unică. Dacă nu ţi-o faci tu, rămâne aşa, de izbelişte, neterminată, ca biserica noastră, iar Trupul întreg suferă. Biserica este a noastră, după cum Hristos este al nostru, iar noi ai lui Hristos.

Dovada o puteţi afla chiar în pericopa de astăzi. Cine era Zaheu? Un om oarecare. Funcţionar corupt, îmbogăţit pe seama semenilor săi şi avid de putere, aşa ca majoritatea dintre noi, într-un fel sau într-altul. Am putea spune că nu avea nimic sfânt în el şi că purta cu sine pretutindeni miasma apăsătoare a păcatelor sale. Mânat de curiozitate, el face un gest ridicol, se caţără prin copaci, iar apoi, ca pentru a-şi salva figura, îl invită pe Fiul Omului la un banchet trivial. Mântuitorul se duce, îl ascultă şi îi acordă mântuirea cu bucurie. Zaheu are virtutea de a fi ştiut să atragă atenţia Domnului asupra lui, de a-l fi invitat la el acasă şi de a se fi priceput, apoi, să răspundă şi el, la rândul său, chemării lui Dumnezeu. Iar prin aceasta el l-a bucurat pe Hristos. Poate că unii dintre privitori vor fi zâmbit ironic, a batjocură, atunci când Zaheu s-a cocoţat prin copaci. Dar pe Fiul Omului l-a bucurat cu siguranţă curajul dregătorului de a se expune astfel, de a fi ridicol în ochii lumii. Şi este ceva mai minunat decât să fi bucuria Domnului tău? Să trăieşti cu încredinţarea că Domnul se uită la tine şi zâmbeşte blând, cu veselie?

Se vede bine că, în ochii Domnului, Timotei şi Zaheu stau cumva pe aceeaşi treaptă. Amândoi sunt ridicoli. Timotei că e prea tânăr, iar Zaheu că e prea păcătos. E ridicol ca un tânăr să slujească lui Dumnezeu, iar un păcătos să-L primească la cină. În ochii lumii, toate acestea sunt lucruri ridicole. Dar câte nu sunt ridicole în ochii lumii? De pildă, ridicol este să nu minţi, să nu bârfeşti, să nu înşeli, să ierţi, să nu te descurci, să nu mituieşti, să nu aştepţi laude … Dar, vai, ridicol eşti înaintea lui Hristos, dacă tu însuţi le faci pe toate acestea!

În definitiv, ce este mai important: râsul batjocoritor al oamenilor sau zâmbetul bucuros al Mântuitorului? Cum credeţi că putem zidi mai bine Biserica: punându-ne piedici unii altora sau căutând, fiecare, la ce am avea de făcut, astfel încât treaba să meargă mai bine, iar noi să ne putem bucura împreună?

Hristosul meu de mucava

28 ianuarie 2001, Duminica a XVII - a după Rusalii, a Cananencii

O spun de-a dreptul, cu riscul de-a vă speria de la bun început: pe mine unul mă cam scandalizează felul cum se poartă Domnul Hristos cu această femeie. Era ea o cananeancă, adică dintr-unul din acele triburi pe care evreii, în urmă cu mulţi ani, atunci când au intrat în Ţara Făgăduinţei, sub conducerea lui Iosua, le-au trecut prin foc şi sabie din pricina păcatelor lor strigătoare la cer. Mare scofală! Asta se întâmplase demult, cu câteva mii de ani înainte. Merita femeia, în necazul ei, să fie tratată astfel? Până şi inimile ucenicilor se strâng la auzul strigătelor ei, dar Mântuitorul pare complet lipsit de compasiune. Nu ascultă nimic, o face oaie pierdută, câine, etc. Drept este că, din punctul de vedere al Legii, era păgână şi, cum se închina la tot felul felul de idoli, putea fi socotită pierdută pe vecie, ce să-ţi mai baţi capul cu ea. Numai că Nazarineanului i se dusese deja vestea că umblă din loc în loc şi stă de vorbă cu păcătoşii, că intră în case dispreţuite, că vindecă bolnavii … Ce vrea să demonstreze de fapt, purtându-se atât de brutal cu ea? Sigur, explicaţii sunt sute, iar comentatorii s-au întrecut în a le tot formula. Ba că a respins-o la început din raţiuni didactice; ba că nu putea să intre în vorbă cu ea de faţă cu iudeii, ca să nu-i smintească; ba că pasajul este de fapt o alegorie; ş.a.m.d. Slavă Domnului, eu nu sunt comentator, aşa că nu am nici o explicaţie de dat. Nici nu ştiu dacă o explicaţie în plus sau în minus mai poate să însemne oarece. Poate ar fi mai interesant dacă, în loc să umblu după aşa ceva, aş căuta mai degrabă să văd ce mă revoltă, în realitate. Să văd de ce reacţionez eu aşa.

Un lucru e limpede: conduita Mântuitorului, de aici, contrazice o imagine pe care mi-am format-o în timp despre El. Iisus stând de vorbă cu străinii, Iisus stând de vorbă cu păcătoşii, Iisus aplicând cu discernământ prevederile Torei, Iisus liberalul, Iisus eliberatorul, Iisus firescul, Iisus înţelegătorul, Iisus omul, Iisus Dumnezeul, Iisus care le pricepe pe toate, Iisus care le rezolvă pe toate, Iisus erou al binelui, Iisus pe post de Făt-Frumos, Iisus pe post de superman şi altele asemenea, toate alcătuind un tablou frumos, acceptabil, confortabil, frumos colorat. Că, vorba-ceea: nu-i frumos ce-i frumos, îi frumos ce-mi place mie, nu-i aşa? Dacă m-aş apuca să-l desenez sau să-i descriu portretul, Iisus acesta al meu ar arăta cu siguranţă ca o reclamă de prost gust la un produs comercial oarecare. Prietenul meu flexibil, care mă scoate mereu din încurcăturile cele mai dezastruoase şi nu se poate să fie altfel. Un singur lucru nu se potriveşte în tot acest peisaj: faptul că, în fond şi la urma urmei, Iisus este şi El o persoană. Adică o fiinţă liberă, liberă până şi să treacă dincolo de tiparele pe care i le-am croit eu, chiar dacă prin aceasta riscă să-mi strice joaca şi să mă scandalizeze. Mă înţelegeţi? Iisus este liber să facă ce vrea, să se poarte cum vrea, să fie cum vrea. Iar eu, om, păcătuiesc atunci când încerc să-L pun într-o formă, să spun că forma aceea este Iisus şi mă apuc să mă închin ei. Dacă procedez în felul acesta, am reuşit ridicola performanţă de a mă închina nu lui Iisus, ci înaintea unui idol despre care îmi place mie să cred că este Iisus. Iar aceasta în ciuda faptului că atât El, cât şi Sf. Pavel, mai târziu, ne avertizează pe noi, creştinii, să nu avem nimic de a face cu închinătorii la idoli.

Spunea un Părinte al Bisericii că femeia cananeeancă, dimpreună cu fiica ei bolnavă, simbolizează sufletul omului ieşit în căutarea lui Dumnezeu. O parte a sufletului, fiica bolnavă, adică faptele lui trecute, atinse de morbul păcatului, rămân în

urmă, dar cealaltă parte, mama, adică raţiunea, iese din hotarele ei după Domnul. Iese din hotare, adică din tiparele unei gândiri fixe, preconcepute, clişeizate, şi acolo îl află pe Domnul, în teritoriul liber de sistem, dar şi de păcat. Tâlcul ar fi acela că, pentru a-L putea cunoaşte pe Dumnezeu, avem nevoie să ieşim cumva din noi înşine, iar apoi să avem curajul de a-I îngădui să fie Ceea ce Este. Cutremurătoare cuvinte, nu-i aşa? Adică eu, om, să-I îngădui Creatorului meu să fie, El, Cel ce Este. Dar altă cale se pare că nu avem, dacă vrem să fim oameni, adică creştini cu adevărat. Este o responsabilitate grozavă, aici. Una supremă, pe care chiar El ne-a oferit-o, pentru a ne îngădui în felul acesta să ne autodepăşim. Numai responsabilitatea şi curajul de a ne-o asuma ne înnobilează credinţa. O rafinează, o trece dincolo de pragul lipsit de speranţe al idolatriei penibile. Sau poate vrem să rămânem, pe mai departe, cu Hristoşii noştri de mucava?

O sută de lei

Cu gândul la Marian

10 februarie 2002, Duminica a XVI-a după Rusalii, Pilda talanţilor

Interesant în pericopa de azi că tocmai cel care a primit mai puţin, un singur talant, s-a temut cel mai mult să nu-l piardă. Nu s-au temut cei cu talanţi mai mulţi, care, dacă i-ar fi pierdut pe toţi, chiar că ar fi fost ceva. Una este să pierzi 1000 de lei, alta-i să pierzi 500.000, nu-i aşa? Şi totuşi, dacă se întâmplă să rămâi pe undeva pe la fundul sacului, parcă şi mia de lei îţi vine să o pui în vitrină, printre bibelourile de porţelan, sau să o ascunzi bine, nu care cumva să ţi-o fure cineva.

Dar este o prăpastie de netrecut între teama aceasta iraţională, până la urmă, şi modelul spre care ne îndeamnă Sf. Pavel. Faceţi bine, rogu-vă, şi citiţi II Corinteni 6:1-10, dar în special de la versetul 4 în sus. Pentru ca să nu mă încurc în prea multe vorbe, voi spune direct că Sf. Pavel ne invită aici să fim nici mai mult nici mai puţin decât nobili. Creştinul adevărat, cel care îşi pune la lucru talantul, este un aristocrat. Un prinţ. Este liber de toţi şi de toate şi astfel poate trăi aşa cum frumos spune Apostolul în încheierea pericopei: ca unul care nu are nimic, dar pe toate le stăpâneşte. Sunt extraordinare aceste cuvinte. Ele descriu în chip minunat deopotrivă drama, dimpreună cu şansa fiecăruia dintre noi de a sta princiar de-a dreapta lui Dumnezeu.

Îmi amintesc o secvenţă dintr-un film, în care unul dintre personaje este întrebat al cui este un oarecare munte. Cel întrebat râde, nu înţelege chestiunea şi răspunde că este ca şi cum un păduche aflat pe spatele unui câine s-ar trezi crezând că este posesorul patrupedului respectiv. Probabil că ar muri rapid, cu nervii la pământ, cheltuindu-şi energia cu tot soiul de metode de pază a bietului animal, care nici măcar nu ar bănui ce dramă cumplită se petrece pe spinarea lui. Nimic nu este în lumea aceasta care să ne aparţină cu adevărat. În acelaşi timp, suntem stăpâni a toate. Şi poate că tocmai aici este secretul: a stăpâni nu este tot una cu a poseda, aşa cum uşor ne-am învăţat să credem. Mai mult: poate că tocmai atunci când uităm cât de trecători suntem pe pământul acesta, cădem în robie.

Diferenţa dintre pasărea aflată în colivie şi cea care zboară liber: cea aflată în colivie se crede posesoare a spaţiului dintre gratii şi se teme că, ieşind de acolo, îl va pierde. Cea liberă nu posedă nimic, dar zburdă pe oriunde voieşte.

Pune mâna!

17 februarie 2002, Duminica a XVII-a după Rusalii, a Cananencii

Hotărât lucru, cuvintele din Scriptura Sfântă pe care Biserica le-a rânduti spre citire astăzi sunt unele dintre cele mai contradictorii.

Mai întâi, Apostolul ne îndeamnă să nu avem de a face nimic cu închinătorii la idoli de orice fel, pentru că, motivează dumnezeiescul Pavel în spiritul Legii, acest fel de contact este impurificator pentru noi, este păgubos pentru tot creştinul. Care creştin, arată el imediat, trebuie să se preocupe înainte de toate a-şi lucra sfinţenia, întru frica de Dumnezeu.

Iată însă că, mai la deal, Sfântul Matei pare a contrazice îndemnurile pauline. Într-adevăr, chiar dacă o face mai mult împins de la spate de insistenţele ucenicilor, Mântuitorul stă totuşi de vorbă cu această femeie păgână, închinătoare la idoli, mai mult, chiar îi cedează, îi oferă ajutorul. Iar femeia, însetată evident de puterea sfântă a Domnului, caută să se bucure de ea într-un mod ce nu are nimic de a face cu *frica de Dumnezeu*.

La o primă vedere, s-ar părea că Sf. Matei şi Sf. Pavel nu se prea înţeleg, aşa-i? Cert este însă că, în Hristos şi în Biserică, ei ne atrag atenţia împreună asupra unei chestiuni la care nu este o rezolvare generală. Asupra unei probleme pe care trebuie să o rezovlăm noi, fiecare în parte, fiecare pentru sine, mai întâi. Anume: dacă eu sunt creştin, se poate oare să nu am nici un fel de amestec cu lumea în care trăiesc (şi care, nu mai este cazul să umblăm cu eufemisme, este idolatră) ? Lumea de astăzi este aservită idolilor ei: banul, faima, puterea, etc. - cărora cu toţii le plătim tribut, într-un fel sau altul. Pe de altă parte, pot eu să fug din lume? Dar pot fi creştin în afara lumii? Nu-mi contrazic în felul acesta vocaţia? Însă dacă rămân în lume, pot evita acest amestec impurificator?

Mântuitorul ne arată că rostul nostru în lume este altul, nu neapărat acela de a trăi mereu cu obsesia ordinii şi a curăţeniei cu price preţ. Care ar fi, prin urmare, rostul acesta? Cum l-am putea lucra? Haideţi să mai citim încă o dată pasajele biblice recomandate spre lectură, astăzi.

Îţi mai aminteşti cum săreau acele de pick-up pe discurile de vinil zgâriate?

24 februarie 2002, Duminica a XXXIII-a după Rusalii, a Vameşului şi a Fariseului

Dragul meu cititor, orice ai crede despre mine, să ştii că fariseul acesta despre care vorbeşte Sfântul Evanghelist Luca (Luca 18:9-14) este unul dintre personajele mele favorite din toată Scriptura! Sincer, îl admir.

Înainte de toate, repet un lucru: că omul nu este nici pe departe un ipocrit. Greu găseai în vremea aceea un fariseu ipocrit. În caz că nu ştii, îţi spun că fariseii alcătuiau o grupare aparte în sânul neamului ales, grupare ce întrunea oameni decişi 100% să respecte întocmai voia Domnului, fără compromisurile, ambiguităţile, şovăielile pe care le implică, în mod firec aproape, traiul de zi cu zi. Că vor fi fost între ei şi excepţii, nu zic ba. Dar, dacă între călugării şi preoţii creştini de astăzi sunt şi câteva cozi de topor, este drept să credem că toţi preoţii şi călugării creştini sunt cozi de topor? Vezi cât de strâmbă ar fi o asemenea judecată? Cred, dragul meu cititor, că suntem cel puţin nedrepţi atunci când îl numim *ipocrit* pe acest fariseu, când spunem că este trufaş, plin de sine, formalist etc. Faptul că suntem cel puţin alăturea cu adevărul poate fi dovedit fără dificultate.

Mai întâi, trebuie spus că, de vreme ce respecta Legea fără compromis, fariseul era un om mai puţin păcătos decât alţii; mai mult, era chiar virtuos. Prin urmare, ar fi însemnat să facă exces de zel (lucru urât înaintea lui Dumnezeu), dacă ar fi avut un comportament asemenea cu cel al vameşului. Situaţia acestuia din urmă este diferită, atât de diferită, încât mi-e teamă că nici nu poate fi comparată cu poziţia fariseului. Vameşul chiar este un om foarte păcătos, el e unul dintre aceia care încălcau Legea sistematic. Viaţa lui întreagă nu era decât o succesiune de compromisuri, de păcate, de încălcări. El, bietul de el, avea chiar toate motivele să-şi pună cenuşă în cap.

În al doilea rând, fariseul devine vrednic de admiraţie atunci când, iată, îi mulţumeşte lui Dumnezeu pentru virtuţile sale. Atitudinea aceasta a lui dezvăluie o persoană echilibrată, conştientă de limitele sale omeneşti, dar şi de calităţile proprii. Un om care-şi cunoaşte calităţile şi se laudă cu ele poate fi învinuit pe drept de slavă deşartă. Însă nu la fel poate fi judecat acela care, enumerându-şi realizările virtuoase, Îi mulţumeşte Domnului pentru ajutorul acordat şi pentru purtarea Sa de grijă. El nu-şi reclamă vreun merit pentru viaţa lui virtuoasă, ci recunoaşte sincer că aceasta este un dar al bunătăţii Domnului, despre care ştie că este oferit spre bucurie tuturor celor porniţi cu hotărâre nesmintită pe calea dreptăţii şi pentru care se cuvine ca Lui să-I aducă laudă, închinăciune şi mulţumire. Oare nu la fel face şi fariseul nostru? Oare nu dovedeşte această atitudine a lui calităţi precum echilibrul interior, cunoaşterea de sine, modestia şi, în ultimă instanţă, tocmai faptul că nu este nici pe departe un formalist? Întreb eu, dragul meu cititor: dacă noi, creştinii ortodocşi, ne facem cruce, batem metanii, stăm în genunchi la rugăciune, postim etc. - înseamnă că suntem cu toţii formalişti? Evident că nu. Este clar că fariseul nu este un formalist, tocmai pentru că atitudinea lui înaintea lui Dumnezeu, la rugăciune, demonstrează că el s-a priceput să-şi interiorizeze faptele împlinite în conformitate cu Legea.

Desigur, admiraţia mea faţă de el are şi o limită. Ştii ce nu-mi place chiar deloc la el? Este modul cum îşi celebrează diferenţa şi implicaţiile acestuia. Pentru fariseu, faptul că este diferit reprezintă un prilej de bucurie - ceea ce nu ar fi întru totul negativ. Însă în concepţia lui, *a fi diferit* este sinonim cu *a fi pur, drept înaintea lui*

Dumnezeu. Ceea ce implică şi vădeşte credinţa lui ascunsă că lumea, ceilalţi oameni sunt impuri, nedrepţi, pierduţi şi pierzători. Pentru fariseu, omul de lângă el, aproapele este, vorba lui Sartre, infernul. Această scădere a fariseului este subliniată , în pildă, prin prezenţa vameşului. Vameşul este un om care îşi suferă diferenţa ca pe o povară. El îşi cere iertare pentru că este diferit. În mintea lui, *a fi diferit* este sinonim cu *a fi impur, nedrept înaintea lui Dumnezeu*. Ceea ce vădeşte şi implică credinţa lui ascunsă că lumea, ceilalţi, sunt dacă nu angelici, atunci cel puţin îndreptaţi într-un sens ascendent, pozitiv. Pentru vameş, aproapele este, în orice caz, o adevărată icoană a paradisului.

Însă dincolo de toate acestea, ştii ce am eu impresia, dragul meu cititor? Că Mântuitorul ne propune aici o capcană subtilă. Din păcate, noi ne aruncăm în ea cu capul înainte, pierzându-i folosul duhovnicesc. Aici, El ne vorbeşte de fapt despre un ideal de viaţă creştinesc: omul trebuie să fie virtuos ca fariseul şi smerit ca vameşul, dar fără păcatele acestuia din urmă. Fariseul întruchipează viaţa virtuoasă care, în absenţa smereniei, nu face doi bani. Iar vameşul - smerenia, care, în absenţa virtuţii, este lipsită de sens. Fiţi virtuoşi şi smeriţi - acesta este mesajul pe care ar trebui să-l desprindem noi de aici. Dar ştii ce facem noi, dragul meu cititor? Uite, hai fii sincer: aşa-i că, ori de câte ori auzi pilda aceasta sau vreun cuvânt de învăţătură rostit pe seama ei, gândeşti fără măcar sa-ţi dai seama cam aşa: *Doamne, îţi mulţumesc că nu sunt ca fariseul acesta, ipocrit şi plin de slavă deşartă, şi nici chiar aşa de păcătos ca vameşul acesta nu sunt!* ? Nu-i aşa că gândeşti asta şi apoi răsufli uşurat? Vezi? Tocmai aceasta este capcana în care cădem de fiecare dată! Noi credem că, înfierându-l pe fariseu, ne scoatem în evidenţă propria dreptate. În realitate, nu facem decât să-l imităm în cea mai proastă dintre atitudinile sale. Fariseul, în loc să se simtă solidar cu vameşul, se delimitează de el vehement. Chiar aşa cum ne delimităm noi, nedreptăţindu-l, de bietul fariseu. Pilda aceasta, dragul meu cititor, nu despre ipocrizia fariseului vorbeşte. Ci despre ipocrizia noastră, pe care avem impresia că o ascundem, dacă o punem în cârca fariseului.

Dragă Părinte Eugen,

3 martie 2002, Duminica a XXXIV-a după Rusalii, a Fiului Risipitor

Sunt convins că, într-o măsură considerabilă, modalitatea aceasta de a mă adresa Sfinţiei Voastre poate să pară insolită. Nu voi osteni pe nimeni să citească acum, de-a rândul, motivele pentru care am ales astfel. Destul să fie dacă spun doar că, în urmă cu câţiva ani, pe când aveam bucuria de a vă fi student, am învăţat la cursul de omiletică aşa: mai întâi, că predica nu este un simplu monolog (deci că se acceptă şi replici); iar apoi, că o predică bună este una care izbuteşte să liniştească sufletele tulburate, să le tulbure pe cele prea adormite în liniştea lor părelnică, să închidă gurile iscoditorilor, să stârnească minţile cotropite de certitudini. Nu ştiu în care categorie dintre acestea mă voi fi aflând eu, cert este că predica din Duminica Vameşului şi a Fariseului, pe care aţi rostit-o în biserică, a fost *ok* ☺ Altcum nu aţi fi avut parte de această scrisoare deschisă.

Dragă Părinte Eugen, ştiindu-vă eu om dintr-o bucată, care detestă umblatul cu ocolişuri şi tot soiul de frafastâcuri mieroase, vă voi spune direct că eu unul m-am cam săturat să tot aud (greşesc tare dacă spun că de 2000 de ani încoace?), predici care îi înfierează pe fariseu şi pe fiul cel bun, cu o energie vrednică de o cauză mai bună, în vreme ce vameşul şi fiul risipitor ne sunt oferiţi nouă, credincioşilor, în ambalaj de pilde vrednice de urmat. Trec peste detaliile poate prea tehnice, de exegeză şi arheologie biblică, care ar trebui să ne împiedice de la a merge mereu şi mereu într-o asemenea direcţie. Evidenţa este suficientă: personajele din pildele Mântuitorului sunt construite, fără excepţie, într-o manieră cât se poate de realistă. Ele sunt personaje de parabolă, nu de alegorie. Ele nu doar încarnează vicii, virtuţi sau noţiuni abstracte, ci fac parte din istorioare cu tâlc, dar nu fantastice, ci posibile, frecvent întâlnite în viaţa de zi cu zi a israelitului. Ce presupune aceasta? Nimic mai mult decât faptul că, atunci când vorbim pe seama lor, trebuie să le abordăm ca atare, ca pe nişte oameni vii. Iar noi, oamenii, suntem teribil de complicaţi …

Ar fi simplu pentru toată lumea dacă fariseul din pildă ar fi o anticipare a lui Bin Laden, dacă vameşul şi fiul risipitor ar fi întruchiparea pocăinţei, dacă fiul cel bun ar fi invidia împieliţată. Dar nu este aşa. Nu este aşa. De exemplu, dacă citim cu atenţie pilda de astăzi, vedem clar că fiul risipitor se întoarce la tatăl nu pentru că îşi regretă păcatele, ci de foame! Stomacul gol îl împinge să se întoarcă acasă şi să caute să-şi revină în fire, înainte de orice altceva. Totul este cât se poate de concret, aici. Dar, dincolo de aceasta, aţi observat ce legătură interesantă este între Apostolul şi Evanghelia care s-au citit astăzi? Căutaţi doar contextele unde apare verbul *a se alipi*. Sf. Pavel le scria corintenilor că tot cel ce *se alipeşte* cu desfrânatele ajunge să fie un trup cu ele, în vreme ce tot cel ce *se alipeşte* de Domnul devine un duh cu El. Iar Sf. Luca scrie despre fiul risipitor că *s-a alipit* de un locuitor din ţara aceea îndepărtată, în vreme ce fiul cel bun trăieşte tot timpul lângă tatăl şi toate ale tatălui sunt şi ale sale. Mie îmi pare că toate aceste locuri trebuie citite împreună, pentru că pasajele evanghelice le ilustrează şi le împlinesc pe cele din Apostol. Este clar că fiul risipitor a căzut rău de tot, iar fiul cel bun se află în neîntreruptă comuniune cu tatăl. Într-o mică paranteză, voi menţiona că, la vechii evrei, sfinţenia era înţeleasă în termeni de distanţă faţă de sacru, faţă de Yahwe, faţă de voia lui Yahwe, faţă de Lege. Respectând Legea, evreul se apropia de Dumnezeu, trăia în proximitatea Lui, în comuniune cu El. Fericirea maximă a sfinţeniei este redată, la vechii evrei, prin

sintagma *sânul lui Avraam* - spaţiu al maximei proximităţi posibile omului. Sigur, accept că persoana fiului risipitor este mult mai dinamică, trezeşte simpatia cititorului, în vreme ce a fiului celui bun pare cam anostă, ştearsă. El apare pasager, în pildă, şi se spun lucruri puţine pe seama lui, dar, Doamne, atât de importante! Jurnaliştii o ştiu prea bine, Părinte Eugen: faptul că un tren ajunge în gară la ora fixă şi fără probleme nu este subiect pentru o ştire. Este simpla şi banala normalitate. Normalitatea cotidiană, poate uşor plicticoasă, la un moment dat, dar exact acea normalitate după care jinduim cu toţii, în realiate. Până şi fiul risipitor.

În predica din Duminica trecută, Părinte Eugen, aţi rostit câteva cuvinte foarte importante despre însemnătatea acceptării. Iată că, în pilda de astăzi, avem şi un exemplu minunat în acest sens: este tatăl. Poate că el este, de fapt, personajul central al pildei. El îl acceptă atât pe fiul ce pierdut, cât şi pe fiul cel bun. Pe fiecare în parte, pe fiecare în şi din situaţia în care se află. Pe amândoi laolaltă. Pentru că nici unul dintre ei nu este perfect, dar amândoi sunt perfectibili. Amândoi îşi doresc să reziste în comuniunea cu tatăl lor. Şi, vedeţi Părinte Eugen, aici cred eu că este de căutat, de fapt, tâlcul acestei pilde. Iată: fiecare dintre cei doi fii are câte o hibă. Aspect deloc neglijabil, pentru că ne transmite un avertisment tulburător: oricât ar fi de păcătos, omul tot mai are şanse de mântuire; oricât ar fi omul de drept şi de cuminte, tot mai sunt prilejuri pentru ca să se piardă. Sunt atâtea exemple în Biblie de oameni care, trăind în proximitatea sfinţeniei şi împărtăşindu-se din ea zi de zi, totuşi cad. Aşa este Ghehazi, Iuda, ba chiar şi Sfinţii Apostoli, pentru o vreme.

Nimic nu este mai simplu ca, într-o predică, să împărţim lumea *în nebuni şi în mişei*, să spunem că fiul cel bun este rău, iar fiul risipitor este şi el rău, dar parcă totuşi mai simpatic decât fiul cel bun, despre care tocmai am spus că este rău. În fapt, atât unul, cât şi celălalt sunt oameni aşa ca noi toţi. Au părţi bune şi părţi rele. În ultimă instanţă, amândoi sunt la fel de pilduitori: unul pentru că a găsit în sine puterea de a se întoarce la tatăl, iar celălalt pentru că a avut mereu puterea de a nu pleca de lângă de tatăl. Dacă judecăm altfel, pilda aceasta, asemenea celei a Vameşului şi a Fariseului, se preschimbă subtil într-o capcană. Eu cred cu tărie că, atunci când citim Biblia, de fapt nu noi citim, ci ea ne citeşte pe noi. Sau, mai clar spus: ea ne ajută să ne citim pe noi. De aceea, atunci când ajungem să-l înfierăm pe fariseu şi pe fiul cel bun s-ar putea să vorbim exact despre păcatele care ne macină pe noi. Nu este absolut nici un *rebus* aici. Sau, dacă vreţi, nu aici este *rebusul*. Cuvintele Mântuitorului sunt simple şi clare întotdeauna. Dar viaţa noastră este un *rebus*. Unul pe care noi înşine suntem chemaţi să-l dezlegăm. Cu ajutorul Lui.

Oaia bună trece primejdia rea

10 martie 2002, Duminica lăsatului sec de carne, a Înfricoşatei Judecăţi

Da. Ştiu bine, micile comentarii în marginea pericopelor biblice pe care le-am publicat în ultimele două săptămâni au avut darul de a contraria pe mulţi. Tocmai de aceea, aşteptam cu oarece nerăbdare Duminica lăsatului sec de carne, pentru a putea lămuri oarecum lucrurile.

Pericopa evanghelică de astăzi ne aşează înainte icoana dreptului Judecător. Nu mai este mielul cel blând, care ierta tuturor toate, ci este cel care, de-acum înainte, desparte oile de capre definitiv şi irevocabil. Stabileşte, o dată pentru totdeauna, locul cuvenit fiecăruia, fără drept de apel. Este personajul principal al acestui moment decisiv. În urma lui, noi, cei ce ne grăbim să-i judecăm pe alţii şi să împărţim lumea *în nebuni şi în mişei*, după criterii bazate cel mai adesea pe simpatii sau antipatii de moment, putem avea foarte bine surpriza de a constata că în rândul gratulaţilor se numără atât vameşul, cât şi fariseul - atât fiul risipitor, cât şi fiul cel bun. Să nu uităm că toţi aceştia sunt oameni. Nici unul dintre ei nu pare a fi un model de sfinţenie. În schimb, cu toţii sunt fiinţe complicate. Exact aşa ca noi. Amestecuri bizare de vicii şi de virtuţi, de păcate săvârşite cu jumătate de gură şi de fapte bune abandonate în mijlocul drumului, de intenţii lăudabile nearticulate şi de impulsuri josnice ascunse cu timiditate sau neîmplinite din lipsă de curaj. Suntem mixturi stranii, în sânul cărora binele şi răul se jenează reciproc. Tocmai de aceea, ne aflăm în continuă mişcare, nu stăm o clipă locului, nu suntem niciodată la fel - însă la tot pasul avem şansa perfectibiltăţii. Suntem coruptibili, dar şi perfectibili, în acelaşi timp.

Dimpreună cu surpriza deja amintită, mai putem încerca şi un sentiment de penibilă zădărnicie. Sentiment foarte autentic, de altfel, rezultat firesc din conştientizarea, în cel de al XIII-lea ceas, din păcate, a faptului că ne-am cam pierdut vremea. Cu riscul de a mă repeta, voi spune că este lipsit de sens să luăm noi locul Judecătorului şi, de pildă, să-l sortim iadului pe fariseu şi raiului pe fiul risipitor. Atunci când cădem pradă acestui impuls justiţiar, tot ce izbutim este că scoatem la lumină exact boala asupa căreia Biblia încearcă să ne atragă atenţia, de la începutul Triodului încoace, şi ne îndeamnă să luăm aminte aşa fel încât, până la capătul Marelui Post, să punem început bun vindecării. Dar haideţi să recapitulăm:

Triodul începea propunându-ne să meditām, două Duminici la rând, asupra complexităţii naturii umane şi asupra faptul că, oricât am fi noi de evoluaţi din punct de vedere spiritual, căderea noastră este oricând posibilă. Un avertisment deosebit de însemnat acum, în acest moment. Iată, începe Marele Post. De aci înainte, vreme de câteva săptămâni, probabil că mulţi dintre noi vom fi mai atenţi la tot ceea ce ţine de credinţa noastră. În plus, vom posti, vom cerceta mai des biserica, vom găsi mai mult răgaz pentru rugăciune, ne vom spovedi, ne vom împărtăşi ... Un tablou foarte frumos, nu-i aşa? Dar nu vi se pare că seamănă ca două picături de apă cu portretul fariseului? Sau cu acela al fiului bun? Seamănă, cum să nu semene. Atunci? Ce-i de făcut? Renunţăm la toate acestea şi urmăm calea vameşului sau a fiului risipitor, doar pentru că ei ni se par nouă mai simpatici? Evident că soluţia se află în altă parte, iar instrumentul de a o discerne ne este pus la dispoziţie chiar de către pasajele biblice rânduite spre lectură azi. Dar şi de aici, dacă le citim neatent, uşor am fi tentaţi să credem că ne putem dispensa de post, dacă facem milostenie. Că este suficient să ne transformăm peste noapte într-un soi de asistenţi sociali, pentru a face impresie bună la Judecată. Iată însă că lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Recitiţi, vă rog,

Apostolul şi Evanghelia de azi. Apostolul vorbeşte despre postul alimentar, iar Evanghelia despre valoarea faptelor bune. În esenţă, ambele vorbesc despre importanţa legăturii dintre mine şi aproapele meu. Felul cum mă raportez la aproapele meu îmi poate deschide sau închide poarta Împărăţiei. Acesta este mesajul central, nu altul.

Dacă postesc şi mă rezum la atât sau o fac pentru a-mi demonstra superioritatea faţă de cei din jur, postul meu nu este nimic alta decât regim alimentar, care îmi face bine la sănătate, dar nimic mai mult. Tot aşa, dacă împlinesc toate gesturile caritabile enumerate în pericopa de azi, dar numai pentru a mă pune pe mine însumi în regulă, tot acolo ajung. Să nu ne îmbătăm cu apă rece, fraţilor: există o ipocrizie a faptei bune, care este tot atât de periculoasă ca şi aceea a postirii de ochii lumii. Nici postul, nici fapta caritabilă nu sunt scopuri în sine, ci, ne învaţă Biblia astăzi, ambele sunt expresii ale grijii noastre faţă de soarta aproapelui. Aduceţi-vă numai aminte că atât fariseul, cât şi fiul cel bun aveau o problemă serioasă la capitolul *relaţii cu publicul*. Se bucurau amândoi de multe virtuţi importante, dar sufereau, fără ca măcar să o ştie, de pe urma incapacităţii lor de a se raporta în mod adecvat la oamenii din jur. Vedem bine, Apostolul şi Evanghelia de azi ne atrag atenţia tocmai că tot ceea ce facem în lume se resfrânge într-un fel sau altul asupra celor de lângă noi, iar viaţa noastră cea adevărată exact aici se derulează, sufletele noastre - cele ce se vor înfăţişa înaintea Judecătorului - aici se lămuresc: în spaţiul dintre mine şi aproapele meu.

Ei bine, de aceea spun eu că, atunci când îi judecăm pe fariseu şi pe fiul cel bun şi, prea preocupaţi de înfierarea lor, pierdem din vedere chipul tatălui, care îi primeşte cu bucurie şi cu speranţă pe toţi copii lui, deci atunci când ne instalăm confortabil în scaunul dreptului Judecător, noi reuşim să facem cel mult figură de măscărici penibili. Vocaţia fiecăruia dintre noi în parte nu este aceea de a lua locul Judecătorului, ci de a deveni asemenea Lui, de a ne căuta un loc *lângă* El. Şi nu putem dobândi aceasta decât trudindu-ne să punem căpăstru imboldurilor noastre haotice, pentru a putea deveni prilej de izbăvire pentru cei în mijocul cărora trăim şi, evident, pentru noi înşine. Dar, pentru ca să punem căpăstru imboldurilor noastre de acest fel, avem trebuinţă de o virtute însemnată: discernământul. Este o virtute nobilă, una care se cultivă cu mare grijă şi creşte armonios mai cu seamă atunci când începem să înţelegem postul aşa cum se cuvine: un prilej de a ne deprinde se fim severi cu noi înşine şi omenoşi cu cei din jur. Atunci când vom încerca să fim omenoşi cu cei din jur, vom constata cu uşurinţă că nu e lucru uşor şi că necesită, în primul rând, multă voinţă şi disciplină interioară. Dacă nu mă credeţi sau vi se pare greu de înţeles ce vreau să spun, căutaţi şi voi ca, mai mult sau mai puţin metaforic vorbind, să-i cercetaţi pe cei bolnavi şi pe cei aflaţi în închisoare. Dar cu mângâiere, nu altfel.

(Auto) Izgonirea din Rai

17 martie 2002, Duminica Izgonirii lui Adam din Rai; începutul Postului Mare

Ştiţi cumva bancul acela cu Sf. Petru şi creştinii ajunşi în Rai? Staţi că vi-l spun eu. Cică mor mai mulţi creştini şi unii dintre ei sunt trimişi în Rai. Erau creştini de confesiuni diferite. Încă de departe, îl văd ei pe Sf. Petru că îi aşteaptă bucuros în poartă, dar totuşi cu un aer destul de preocupat. Când ajung, Sf. Petru stă să se adune cu toţii şi le spune: *Fiţi vă rog atenţi la mine. Mă bucur foarte mult că aţi reuşit să ajungeţi până aici. Acum, vă rog să mă urmaţi pe mine. Puteţi face de-aci înainte tot ce vreţi voi, doar un singur lucru vă cer mult de tot: la un moment dat vom trece cu toţii pe lângă un zid mare. Ei bine, când trecem pe lângă zidul acela, vă rog din suflet să nu scoateţi nici un sunet, să fie o linişte desăvârşită. Bine?* - *Bine* - răspund ei în cor, puţin contrariaţi, dar fericiţi oricum. Doar erau în Rai. Zis şi făcut. Purced ei la drum şi, când ajung la zidul cu pricina, trec tiptil-tiptil cu toţii, în mare taină. După ce se distanţează suficient de mult, unul din grup nu se mai poate abţine şi vine la Sf. Petru: *Sfinte Petru, iartă-mi te rog curiozitatea, dar ce era totuşi acolo, la zidul acela, de ne-ai rugat aşa de stăruitor să nu facem gălăgie?* Puţin jenat de întrebare, Sf. Petru se văzu nevoit să răspundă: *Fătul meu, n-am mai ştiut nici noi ce să ne facem. Uite, acolo, după zidul acela, se află creştinii ortodocşi.* Încă mai încurcat decât la început, creştinul nostru întrebă iarăşi: *Bine-bine, dar de ce i-aţi închis acolo?* Şi mai jenat, Sf. Petru răspunse: *Păi vezi tu, fătul meu, ei cred că sunt singuri, pe-aici prin Rai.*

Cu siguranţă, fraţilor, vă întrebaţi ce m-o fi apucat să spun bancuri chiar astăzi, în pragul Sfântului şi Marelui Post - un timp când s-ar cuveni să avem gânduri mult mai grave, decât să ne stea mintea la asemenea hârjoneli. Dar cine vi-a spus că e de râs? Recunosc, şi eu am zâmbit la început. Dar apoi, pentru că mi-a stăruit în minte multă vreme, am găsit-o plină de tristeţi. Ce Rai mai poate fi acela, unde tu continui să crezi că eşti singur?

Apostolul de astăzi ne îndeamnă (a câta oară?) să nu ne judecăm aproapele şi să nu-l dispreţuim. Nici dacă posteşte, nici dacă nu posteşte. Ne mai îndeamnă să-l primim cu blândeţe pe cel slab în credinţă, pentru că, Evanghelia ne încredinţează, toţi cei aflaţi în întuneric vor vedea lumina. Şi tot Evanghelia ne arată cum Petru şi Andrei, atunci când îl urmează pe Mântuitorul spre a deveni pescari de oameni, îşi leapădă mrejele, adică uneltele lor vechi. Poţi fi pescar de oameni, dacă tratezi cu aspime, dispreţ sau ironie, dacă nu te lepezi de propriile idiosincrasii? Poţi, nu cutez să zic ba. Doar că atunci ajungi în situaţia ortodocşilor noştri din Rai, care pierd chiar esenţa traiului de pe acele meleaguri: bucuria comuniunii cu aproapele, bucuria învecinării bune dintre leu şi căprioară. În Rai, căprioara nu fuge de leu, elefantul nu caută locuri de unde au fost stârpiţi toţi şoarecii, doar pentru ca să se simtă el bine. În Rai este loc pentru toată lumea; este loc liber, nu parcele, nu cuşti. Nu este o cuşcă pentru şoarcei, una pentru elefanţi, alta pentru lei, mai una pentru căprioare … Iadul aşa o fi, se prea poate, nu mă interesează. Ce mă interesează pe mine este că Raiul nu are nimic în comun cu o grădină zoologică, plină de cuşti şi de zăbrele. Raiul este grădina libertăţii, grădina unde vieţuitoarele toate se bucură una de prezenţa celeilalte, grădina unde, aşa cum bine spunea Pr. Nicolae Steinhardt, pe iarba frumoasă, căţei dolofani se joacă cu pisoii pufoşi, au fundiţe colorate şi nimic nu le tulbură hârjoana. Şi îmi permit să vă atrag atenţia asupra acestei imagini plină de tâlc, deoarece, dincolo de aspectul aparent neserios şi copilăresc, ea ne indică fără echivoc natura acestei comuniuni; este vorba despre o comuniune nu atât cu cei de o seamă cu mine, aşa

cum ne place să căutăm aici, pe pământ, ci o comuniune exact cu aceia cu care, aici pe pământ, ne-am înţeles de două ori: o dată *ba* şi o dată *nu*. Este bucuria comuniunii cu omul care ne-a fost duşman, aici pe pământ. Multă înţelepciune ascunde copilăreala Părintelui Steinhardt şi bine ar fi dacă am medita mai îndelung asupra ei.

De-abia acum înţeleg eu, de fapt, cum de era chiar atât de încurcat Sf. Petru, când trebuia să le explice creştinilor noştri despre zidul acela. Păi chiar aşa: ce te faci cu toţi oamenii ăştia buni şi frumoşi la suflet, pita lui Dumnezeu, de care îţi este aşa de drag, dar care ţin morţiş să-şi ia cu ei cuşca până şi în Rai?

Ortodoxia noastră cea de toate zilele …

24 martie 2002, Duminica I din Post, a Ortodoxiei

Sărbătorim, astăzi, triumful Ortodoxiei. Ne bucurăm, în cea dintâi Duminică din Sfântul şi Marele Post, pentru că în urmă cu o mie de ani şi mai bine, dreapta credinţă a ieşit la suprafaţă frumoasă, lămurită, purificată de ambiguităţi împovărătoare şi de ocolişuri inutile, capabilă să indice drumul drept şi adevărat spre cunoaşterea lui Dumnezeu. De atunci, noi, cei ce i-am rămas fideli, putem spune că avem calea cea dreaptă spre Adevărul deplin; putem spune că iubim această cale - ea este tezaurul nostru de mult preţ, tocmai pentru că ne ajută să ne îndreptăm fără tocmeală în direcţia cea bună; putem spune că, prin ea, ne deosebim de alţii, de cei ce încă trudesc, asemenea drepţilor din vechime, întru credinţa în împlinirea făgăduinţei Domnului. Ne deosebim de ei pentru că, asemenea lui Filip şi Nathanel, noi îl urmăm pe Hristos Iisus îndeaproape. Păşim în biserică, iar la capătul îngereştilor slujbe nu doar că Îl vedem, dar ne şi împărtăşim cu adevărat din fiinţa Lui. Noi chiar gustăm şi vedem cât de bun este Domnul.

Este frumoasă, nu-i aşa, imaginea aceasta a Ortodoxiei triumfătoare şi plină de comori. Este frumoasă şi, mai mult decât atât, confortabilă pentru noi, creştinii ortodocşi. Dacă mi-aţi îngădui o comparaţie uşor licenţioasă, aş spune că este ca un zbor cu avionul la clasa *business*. Nu trebuie decât să te aşezi cât mai comod în scaunul ergonomic, să te bucuri de serviciile ireproşabile ale personalului de înaltă ţinută, să admiri peisajul sau să-ţi găseşti vreo ocupaţie relaxantă şi să aştepţi să ajungi la destinaţie. Glumesc, desigur. Şi s-ar putea să glumesc prost, foarte prost. O fi el avionul cel mai confortabil mijloc de a ajunge la orice destinaţie, dar şi cel mai fragil, totuşi. În caz de accident, arareori mai scapă cineva cu viaţă. Ori ajungi la destinaţie, ori nu ajungi nicăieri. Maximul imaginabil de calitate şi confort presupune riscul pierderii totale. Aşa să fie oare şi cu Ortodoxia? Depinde. Şi iată cum: atunci când noi, ortodocşii, uităm că nu suntem proprietarii unici ai acestei căi regale; atunci când noi, ortodocşii, ajungem să cerem taxe inaccesibile celor ce vor să treacă pe aici; atunci când noi, ortodocşii, ajungem să fim animaţi de ideea că principala noastră menire este aceea de a păstra această comoară neatinsă şi nefolosită; atunci când noi, ortodocşii, ajungem să credem că această cale şi această comoară ne definesc şi ne deosebesc în raport cu alţii - ei bine atunci noi, ortocoşii, se cheamă că am ajuns să credem că această cale, că această comoară sunt mai importante decât ţinta lor.

Filip, cel din Evaghelia de azi, îndată după ce-L descoperă pe Domnul dă fuga să-şi împărtăşească bucuria cu Nathanael. Filip nu-şi ţine bucuria doar pentru el, ci este mai fericit dacă şi-o împarte cu alţii, dacă le oferă şi altora prilejul de a se împărtăşi direct din ea. Aşa ar trebui să facem şi noi, ortodocşii. Altcum, ajungem asemenea slugii care şi-a îngropat talantul; asemenea fariseului, care mulţumeşte că e altfel decât oamenii din jur; asemenea vameşului, care *taxează* tot ce-i trece pe dinainte; asemenea fiului celui bun, care se crede singur îndreptăţit peste averea tatălui; asemenea caprelor, care nu vor să înţeleagă că doar oferind vei dobândi; şi, evident, asemenea fiului risipitor, care nu ştie că, atunci când vrei să te faci stăpân unic peste ceva, ceva-ul acela ţi se scurge printre degete.

Imaginea celestă a Ortodoxiei triumfătoare ne stă înainte, astăzi. În puterea noastră, a ortodocşilor, stau în fiecare zi cheile ei. Pentru că noi putem preschimba Ortodoxia într-un idol. Sau într-o icoană. Fereastră deschisă spre cer. Zilnic.

Puterea şoaptelor desculţe

31 martie 2002, Duminica a II-a din Post, a Sf. Grigorie Palama

Trebuie să mărturisesc că titlul acesta nu este nou. El provine de la un articolaş pe care-l scriam, în urmă cu mai bine de zece ani, într-o vreme când, plin de optimism, încă mă mai hrăneam cu gândul că este suficient ca *ai noştri* - cei buni, vezi bine - să vină la putere, pentru ca totul în România să se schimbe în bine. De-atunci am învăţat că ispita puterii este subtilă şi cumplită, în acelaşi timp. Majoritatea dintre noi trăim cu ideea că lumea din jur este dură şi rea şi că, pentru a-i face faţă, este nevoie să acaparăm cât mai multă putere. Invidiem VIP-urile zilei, dar şi pe şefii cei mai mărunţi, imaginându-ne că ei, ca posesori de putere, sunt dacă nu mai fericiţi, atunci măcar la adăpost, cumva, de mizeriile care pe noi, cei de rând, ne macină zilnic. Puţini însă ajungem să constatăm că puterea are un efect straniu asupra celui care o exercită.

Iată, absolut nici unul dintre apropiaţii mei deveniţi puternici, într-un fel sau altul, în ultimii zece ani, nu a reuşti să-şi folosească puterea dobândită aşa cum îşi dorea să o facă, înainte de a o avea. Puterea le aparţinea, s-ar zice, dar ei o puteau folosi ca atare numai şi numai într-un fascicul extrem de strâmt al existenţei lor. Mai mult decât atât, cu toţii s-au văzut constrânşi să subjuge acestui fascicul strâmt, aproape tot universul lor uman. Cel puţin atunci când se aflau în exerciţiul funcţiunii, se simţeau obligaţi să performeze un rol, după reguli care de cele mai multe ori le erau complet străine. Aveau parte de exerciţiul puterii, dar, la o privire mai atentă, nu puteai spune precis dacă ei deţin puterea sau puterea îi deţine pe ei. Era ca şi cum puterea i-ar fi paralizat, temporar. Şi, credeţi-mă, pe aceia care nu se gândesc la Hristos, îi paralizează chiar de tot. Este, într-un fel, ca în povestea aceea frumoasă cu Frodo şi cu inelul blestemat, inelul care conferă purtătorului puteri nebănuite, în schimb îl stoarce cu totul de vlagă şi, în cele din urmă, şi-l face rob. Dar povestea lui Frodo e plină de tâlc şi de optimism. Ştiţi cum biruie el, până la urmă? Tocmai recunoscându-şi, plin de inocenţă, neputinţa. Frodo este un pitic slab de înger, de multe ori calcă în străchini, niciodată nu se descurcă singur (aproape exact aşa ca paraliticul din pericopa evanghelică de azi), detestă să se afle în centrul atenţiei, se lasă păcălit cu naivitate - dar niciodată nu pierde din inimă scopul misiunii sale şi merge înainte, căpos ca un catâr.

Adevărul este că, oricât am fi de slabi şi de neajutoraţi în lumea aceasta, nu de puterea lumii avem trebuinţă pentru ca să ne izbăvim, ci de seva pe care o putem sorbi chiar din slăbiciunile noastre. Hristos începe prin a ierta paraliticului păcatele şi de-abia apoi, ca pentru a-i epata pe cărturari şi pe farisei, îi tămăduieşte trupul. În Împărăţia cerurilor nu se intră urlând în gura mare şi tropăind cu bocanci groşi, ci cu paşi desculţi şi cu şoapte de minunare.

Despre ruşinea de a fi creştin

7 aprilie 2002, Duminica a III-a din Post, a Sfintei Cruci

Aşa-i că, măcar o dată în viaţă, aţi încercat un sentiment de jenă, de ruşine, să vă manifestaţi creştineşte?

Dacă am încerca să ne analizăm atent şi imparţial viaţa, din acest punct de vedere, credeţi-mă, ar trebui să ne cam îngrozim. Nenumărate sunt situaţiile când pur şi simplu noi evităm să ne declarăm crezul şi apelăm la tot felul de formule eufemistice, una mai dubioasă decât alta. Alteori - şi poate că aceasta este situaţia cea mai răspândită - evităm să ne manifestăm aşa cum s-ar cuveni să se manifeste un creştin adevărat. Adică ne declinăm crezul creştin, dar atunci când este să-l punem în practică preferăm politica struţului şi trecem mai departe, ignorând totul, mai bine decât să adoptăm o atitudine creştină într-o împrejurare concretă a vieţii. Evit cu bună ştiinţă să dau vreun exemplu concret. Sunt sigur că fiecare poate să găsească măcar unul potrivit, pentru sine. Gândiţi-vă numai la situaţiile când ştiaţi bine care anume era calea creştină de urmat, însă aţi procedat cu totul altfel. Apoi aţi dat vina pe situaţia în sine şi v-aţi amăgit cu gândul că, în alte condiţii, aţi fi procedat aşa cum trebuia. Ştiţi bine că altcum stau trebile, dar ... de ce să o recunoaştem? Nu-i aşa?

Sunt greu de găsit motivele pentru care procedăm aşa. Desigur, cel mai adesea o facem pentru a fi pe placul oamenilor. Alteori, pentru a trece neobservaţi. În multe rânduri dintr-o anume timiditate. Dar, de foarte multe ori, îndeosebi atunci când suntem în ofensivă, o facem pentru a dobândi un plus de putere asupra altora. Însă oricum ar fi şi oricâte motive am putea enumera, nici unul dintre acestea nu spune: *facem aşa pentru că vrem să fim pe placul lui Hristos*. Şi nici nu are cum să fie aşa. Dacă aşa ar fi, atunci nu ne-am mai gândi cum să ne facem pe placul lumii.

Problema este cu nu-i deloc uşor să fii şi pe placul lumii şi pe placul lui Hristos. Probabil că nici întru totul imposibil nu e - dar eu, unul, nu ştiu cum ar putea fi aceasta. Limita e foarte firavă şi uşor ne trezim că ne lepădăm de Domnul spre vreun folos vremelnic, atunci când El ne cheamă să-L urmăm, să-I fim asemenea, adică să ne lepădăm de noi înşine asumându-ne Crucea. În mod paradoxal, doar aşa putem dobândi priceperea de a valorifica frumos nobleţea arhierească a propriilor noastre slăbicuni. Chiar aşa: asumându-ne ruşinea de a fi creştini. Asumându-ne nimic alta decât ruşinea Sfintei Cruci. Cine citeşte să înţeleagă.

Ce putem noi face?

14 aprilie 2002, Duminica a IV-a din Post, a Sf. Ioan Scărarul

De fiecare dată când recitesc Fericirile mă impresionează cât de în răspăr sunt ele gândite şi rostite, în raport cu tot ce pretinde şi aşteaptă de la noi lumea. Lumea?

Omul care trăieşte având ca model această listă îşi retează singur orice şansă de succes. Dacă este să ne gândim doar la trei dintre ele: blândeţea, milostenia şi setea de dreptate - observăm că, prin asumarea lor reală, ne asigurăm ratarea tuturor bunătăţilor pe care uşor le-am fi putut obţine acţionând fără scrupule şi măturând din cale totul, fără a ţine seama de nimic alta decât de interesul nostru şi de imaginea noastră publică. Omul care trăieşte doar pentru a se îmbogăţi se orientează după repere total diferite. El s-ar arunca fără preget în foc şi în apă, dacă ar şti că în felul acesta îşi poate garnisi buzunarul. Mai mult sau mai puţin figurat, chiar aşa şi face. Doar se merită, nu-i aşa? Iar Fericirile … ehei … sunt cel mult un construct cultural, visul omenirii, un ideal realizabil, desigur, dar acolo sus, în ceruri. Utopii. A-ţi face din ele un program de viaţă este un act de inconştienţă totală, pentru că îţi garantează 100% falimentul, şi încă într-un timp record.

Ce-i de făcut, dacă aşa stau lucrurile? Dar oare chiar aşa stau? Slavă Domnului, alături de noi trăiesc destui asemenea *inconştienţi*, care cred că pe lume sunt lucruri mai importante de realizat. Da, lucruri cu adevărat importante. Ca, de pildă, tocmai izbăvirea de disponibilitatea aceasta absurdă de a te lăsa aruncat în foc şi în apă, pentru un câştig vremelnic şi, oricum, derizoriu în comparaţie cu - hai să ne exprimăm şi noi aşa ca ei - investiţia ta. Sau, tot aşa, cultivarea puterii de a crede, de a avea idealuri, într-un loc unde totul pare a voi să reteze aripile oricărui vis frumos, să-l pună la stâlpul infamiei şi să-l facă obiect de batjocură generală. Aşa cum s-a întâmplat şi cu Iisus Hristos. Domnul Iisus Hristos, despre care mulţi cred că nu a fost mare lucru de capul Lui sau că a fost doar un vis frumos, ne învaţă că, de putem crede, toate bunele noastre idealuri sunt posibile.

Deci: putem crede? Sau suntem doar nişte simpli inconştienţi?

Exchange office

21 aprilie 2002, Duminica a V-a din Post, a Cuv. Maria Egipteanca

Sărbătorim astăzi, în Duminica a V-a din Postul cel Mare, pe Cuvioasa Maria Egipteanca. O femeie, fostă desfrânată, care la un moment dat a decis să-şi schimbe viaţa, să se lepede de îndeletnicirile ei obişnuite şi să-l urmeze pe Iisus Hristos. Totul pare aşa de simplu, cum este scris în Sinaxar. Desigur, termenul *desfrânată* ascunde în fapt o realitate ceva mai complicată. Este un sinonim pentru *prostituată*. Maria aceasta era o prostituată. Ea trăia de pe urma acestei meserii. Autorii Sinaxarului nu spun nicăieri cât câştiga ea, astfel. Semn că este un detaliu lipsit de importanţă, de vreme ce nu a împiedicat-o pe Maria să demisioneze şi să urmeze un destin fundamental diferit. Însă acest detaliu lipsit de importanţă, pentru Maria, ar cântări enorm, pentru mulţi dintre noi. Exemplul altor prostituate contemporane Mariei, care au murit în păcatul lor, sau al prostituatelor din zilele noastre este mai mult decât elocvent. Sigur, să nu fim nedrepţi: multe femei ajung în aces şanţ al vieţii împinse de necazuri şi deznădejde. Dar sunt destule şi acelea care practică această meserie absolut benevol şi nici nu ar schimba-o cu o alta. Am citit nu o dată interviuri cu prostituate care declarau sumele câştigate zilnic, pentru a-şi exprima, apoi, convingerea că nu ar câştiga aşa de bine, dacă ar face altceva. Cred şi eu! Sumele declarate de obicei depăşesc cu mult de tot salariul lunar al unui preot sau, ca să nu mai amintesc, al unui profesor.

Citind astfel de interviuri, nu am putut să nu mă întreb: oare ce resort interior ar trebui să li declanşeze, pentru a lua hotărârea să revină la liman? Este foarte adevărat că astfel de femei nu ar găsi slujbe la fel de bine plătite, dacă ar căuta să facă altceva. Practicarea prostiuţiei le asigură multora un nivel de trai peste limita decenţei, le oferă chiar un soi de repuaţie măgulitoare, în sistemul lor de valori, şi le îngăduie suficient timp liber, pe care-l pot petrece aşa cum doresc. Haideţi să fim sinceri: cine dintre noi nu şi-ar dori aşa o slujbă? Cine dintre noi, dacă ar avea aşa o slujbă, nu ar ţine de ea şi cu dinţii? Ce discurs, ce limbaj, ce idee ne-ar putea convinge că nu este în regulă, că ar trebui să demisionăm şi să ne găsim altceva de lucru? Lăsând deoparte cele legate de timp liber şi de reputaţie: tu, omule care citeşti aceste rânduri, dacă ai avea o slujbă plătită cu 20 de milioane de lei pe lună, ai renunţa la ea, pentru o slujbă plătită cu 2 milioane de lei pe lună, doar pentru că cineva ţi-ar demonstra că slujba ta este imorală? Poate că ai face-o, dar eu unul sunt convins că nu ţi-ar fi deloc uşor să iei aşa o decizie şi că, oricum, în minte ţi-ar veni înainte de toate un milion de argumente în favoarea deciziei de a păstra cele 20 de milioane de lei pe lună. Familie, copii, cheltuieli, responsabilităţi, fapte de binefacere şi câte şi mai câte. Dreptu-i?

Poate că te întrebi, dragul meu cititor, de ce-ţi spun toate astea tocmai ţie. Tu nu eşti o prostituată. Şi poate că nici măcar nu câştigi 20 de milioane pe lună. Aşa este. Mă gândeam doar că, astăzi, Cuvioasa Maria Egipteanca ne stă înainte ca un bun prilej de cercetare a motivelor pe care le invocăm pentru a mai putea zăbovi puţin în şanţul păcatelor. De ce întârziem aşa de mult pe-aici? De ce nu ne corectăm obiceiurile rele? De ce ne căznim să le aflăm avantaje, atunci când paguba pe care ne-o pricinuiesc este aşa de evidentă? De ce nu căutăm să aflăm discursul, limbajul, ideea, omul cu ajutorul căruia ne-am putea regăsi adevărata fire? Că aceasta ar cere jertfă din partea noastră, este, din păcate adevărat. Dar … Dar Domnul ne cheamă nu să stăm lângă El, ci să lucrăm împreună. Aşa zice El în Evanghelia de azi. Recitiţi-o, este foarte important. Aşa zice El: că trebui să lucrăm împreună.

Vineri Îl răstignim !

28 aprilie 2002, Duminica a VI-a din Post, a Floriilor; Intrarea Domnului în Ierusalim

Este mişcătoare imaginea aceasta pe care ne-o evocă Evanghelia de azi, a lui Iisus Hristos intrând în Ierusalim călare pe mânzul asinei, în aclamaţiile unei mulţimi entuziaste. Aceeaşi mulţime care, peste doar câteva zile, va manifesta la fel de zgomotos şi le fel de entuziast pentru eliberarea lui Baraba şi pentru răstignirea Hristosului.

Să nu vă mire o schimbare de atitudine atât de rapidă şi de radicală. Mulţimile sunt, de regulă, lipsite de coerenţă şi uşor manevrabile cu lozinci, invective, vorbe goale. Cu neputinţă de manevrat este numai şi numai acea mulţime, ai cărei membri împărtăşesc cu tărie un crez comun, de la care au căzut de acord în prealabil să nu se abată sub nici un chip. Însă cei ce-l întâmpină pe Iisus din Nazareth la porţile Ierusalimului, cu ramuri de finic şi osanale vrednice de un rege, nu întrunesc astfel de condiţii. Majoritatea se află aici aduşi mai degrabă de poveştile miraculoase despre înmulţirea pâinilor, vindecarea bolnavilor, absolvirea păcătoşilor sau, mai nou şi mai senzaţional, despre învierea lui Lazăr. Să ne aducem aminte că nu este pentru prima oară când se întâmplă ca Mântuitorul să fie aclamat ca un rege. La fel se întâmplase şi după hrănirea miraculoasă a celor cinci mii de oameni, cărora le-ar fi surâs ideea de a avea aşa un conducător, adică unul care să le ofere belşug de hrană, zilnic. Aşa că, atenţie: cei ce-l aclamă pe Iisus ca rege văd un El un conducător politic providenţial, nicidecum pe *mielul lui Dumnezeu, cel ce ridică păcatele lumii*. Interesant de remarcat este, apoi, faptul că nici Apostolii nu par a înţelege mare lucru din tot ce se petrece acolo. Ei nu pricep sensul icoanei ce li se zugrăveşte înaintea ochilor: Iisus călare pe asin - împlinire a celor profeţite de Isaia (62:11) şi Zaharia (9:9). Sf. Ioan Evanghelistul ţine chiar să sublinieze această ignoranţă a lor (Ioan 12:16). Unde o sta, oare, tâlcul acestei istorii? Mulţimile îl iau pe Iisus drept altcinvea, Apostolii nu pricep ce se întâmplă … Situaţia pare a fi epitomizată de reacţia lui Iuda. Cu doar câteva ore înaintea intrării în Ierusalim, pe când se aflau cu toţii în Betania, iar Maria ungea picioarele Domnului cu mir de nard curat, Iuda o certase cu asprime pe biata femeie, spunând că mirul acela s-ar fi putut vinde pentru un preţ bun şi cheltui cu mult mai mult folos. Nici el nu pricepuse mai nimic, gândul îi era la propriile lui planuri, la propriile lui idei - cărora se pricepea de minune să le pună un machiaj aşa fel încât să le poată prezenta ca onorabile, de bun simţ. Ce loc va fi ocupat Iisus aici, printre planurile şi ideile lui? - greu de spus. Ispita majoră ar fi să credem că, iată, lumea pare a fi fost luată pe nepregătite. Dar este o falsă problemă. Dacă lumea nu ar fi fost pregătită, atunci Fiul lui Dumnezeu nu ar fi venit. Dar El touşi a venit, Scripturile Sfinte s-au împlinit acolo, sub ochii unor oameni aşa ca noi şi continuă să se împlinească până astăzi. Astăzi, Iisus intră în Ierusalim. De fiecare dată când primim Sfânta Împărtăşanie, Iisus intră în Ierusalimul inimilor noastre. Şi de fiecare dată noi resimţim bucuria aceea discretă, blând învăluitoare, inconfundabilă. Însă ce facem, apoi, cu ea? Cum îl aclamăm noi pe Domnul Hristos, atunci când intră în inimile noastre?

Mai precis.: cum ne împărtăşim? Şi de ce? Pentru ca să ne meargă mai bine treburile? Ca să ne vindecăm de boli? Să ne scăpăm de păcate? Că aşa-i obiceiul pe la noi? Să nu se supere bunicii? Pentru ca să ne arătăm credinţa înaintea oamenilor? Dacă *da*, atunci înseamnă că putem striga şi noi *Osana* până obosim. Vineri oricum o

să-L răstignim şi noi pe Hristos, mielul lui Dumnezeu, cel ce ridică păcatele lumii. Ale unei lumi din care şi noi suntem parte.

Mielul şi asinul

19 mai 2002, Duminica a III-a după Paşti, a Mironosiţelor

Voi v-aţi întrebat vreodată, în legătură cu Evanghelia de azi, cum anume îl va fi dus Iosif din Arimateea pe Iisus, de la picioarele crucii şi până la mormânt? Distanţa de la Golgotha şi până la mica grotă săpată în piatră, unde urma să fie depus trupul Domnului, nu este tocmai de neglijat. Îl va fi purtat oare în spate? Va fi plătit nişte oameni? Nu ştim. Biblia nu spune nimic, aici. Dar mie îmi place să cred că Iosif avea un asin. De ce nu?

Iosif din Arimateea era un cărturar, unul dintre aceia la care oamenii îi spuneau *rabbi*, "învăţător", şi îl priveau ca pe un om al lui Dumnezeu. Iar în vremea lor, cei socotiţi ca oameni ai lui Dumnezeu obişnuiau să se folosească pentru deplasări de asini. Trebuie să fi avut şi Iosif vreun asin, pe undeva.

Este o legătură strânsă între asini şi oamenii lui Dumnezeu. Asinul este un animal blând şi smerit care, în lumea biblică, era privit ca vestitor al păcii şi bunăstării. Regii cei vestiţi ai poporul ales, David şi Solomon, au intrat în Ierusalim, în ziua încoronării lor, călare pe asini - semn că sunt oameni blânzi, cumpătaţi şi înţelepţi, înceţi la mânie şi iubitori de pace, pentru că doar în pace poate să apară între oameni bunăvoirea, care atrage după sine binecuvântările cereşti. Într-un fel, oamenii lui Dumnezeu şi regii stau, cumva, pe acelaşi plan. Şi unii şi ceilalţi trebuie să cultive ca virtute cardinală înţelepciunea, iar înţelepciunea apare descrisă în Biblie, printre altele, ca putere de a trăi în pace cu Domnul şi cu semenul tău, dar şi de a aduce împăcarea, acolo unde este vrajbă. Duhul lui Dumnezeu este unul de pace, de apropiere blândă între oameni, nicidecum unul de vrajbă. Deloc întâmplător, Legea prevedea cu stricteţe ca fiecare întâi născut din asină să fie răscumpărat prin jertfirea unui miel sau să fie ucis prin frângerea gâtului - în amintirea eliberării paşnice a poporului de sub stăpânirea tiranică a lui Faraon, din Egipt. Prostul şi nebunul seamănă vânt şi culeg furtună, în vreme ce omul înţelept seamănă pace şi culege binecuvântarea.

Un bun exemplu este omul lui Dumnezeu Valaam, care, cu deplinul concurs al asinului său, preschimbă pornirea războinică spre blestem a regelui Balac din Sephor, în cuvinte de binecuvântare la adresa poporului ales. Desigur, aceasta se petrece doar după ce el se biruise pe sine, deja. Înainte, Valaam se vădea a fi un om cu o credinţă profundă şi înzestrat cu daruri minunate, însă stăpânit de pornirile unei inimi împărţite, şovăielnice, uşor de înclinat când într-o parte, când într-alta. Un om cu o viaţă spirituală bogată, dar care, cu toate acestea, uşor putea fi dus în ispită. Şi câţi dintre noi nu suntem aidoma? Cercetăm biserica, ne bucurăm cu mulţumire de darurile dumnezeieşti, avem despre noi înşine o părere destul de bună - în schimb, atunci când, de pildă, e vorba să ne amestecăm în vreo ceartă, noi mai degrabă sporim numărul invectivelor şi al loviturilor, decât căutăm să le aducem celor implicaţi motive de împăcare. Ştiu, mulţi veţi spune că făcătorii de pace se aleg, de regulă, cu capul spart. Aşa este. Dovada ne-o oferă chiar Domnul Iisus Hristos, care, animat de dorinţa de a ne ajuta pe noi să ne împăcăm unii cu alţii şi cu Dumnezeu, a fost răstignit pe cruce. De cine? De noi, desigur. Anume de toţi aceia care procedăm aşa ca Valaam, înainte de a se fi biruit pe sine. Valaam, pentru a se birui pe sine însuşi, spre binecuvântarea Domnului, a trebuit să se *răstignească* singur, mai înainte de a pronunţa cuvântul lui Dumnezeu. În definitiv, Balac din Sephor l-ar fi putut ucide cu uşurinţă. Dar Valaam nu este decât unul dintre zecile de exemple biblice de oameni frământaţi, tulburaţi, sfâşiaţi între exigenţa de a împlini voia Domnului şi presiunea de

a satisface orgoliul van al unui conducător lumesc oarecare, vremelnic vânător de vânt. Omul aflat într-o astfel de stare este pe picior de război tot timpul. Cu Dumnezeu - despre care începe să-şi imagineze că este exagerat de pretenţios, de exigent, de sever; cu semenii - pe care îi percepe ca pe nişte instrumente destinate să-i zădărnicească lui toate planurile; cu sine însuşi - pentru că mereu o parte din el trage într-o direcţie, iar alta în cealaltă. În război cu toţi şi cu toate … Pare obositor şi numai să afli despre aşa ceva. Şi totuşi, închipuiţi-vă că prea puţini dintre noi trăim altfel. Doar suntem stresaţi, nu-i aşa? Aşa zicem că suntem: stresaţi.

Pacea se aşterne în sufletul lui Valaam, atunci când decide să împlinească voia Domnului, indiferent de posibilele reacţii negative ale lui Balac. Sunt covins că pace era şi în sufletul lui Iosif din Arimateea, atunci când va fi luat hotărârea de a se griji după Lege de trupul Domnului, indiferent de opiniile docte ale celorlalţi cărturari iudei. Valaam şi Iosif izbutesc, amândoi, să contribuie la preschimbarea blestemului în binecuvântare, la preschimbarea morţii în viaţă, la împlinirea uluitor de exactă a Scripturilor Sfinte.

Vedeţi? De aceea sunt eu ca şi convins că Iosif s-a folosit de ajutorul unui asin. Femeile purtătoare de mir ar putea să-mi confirme supoziţia. Ele au fost de faţă, tăcute, la scena aceasta, iar apoi s-au învrednicit să afle, primele, că Iisus Hristos, Mielul lui Dumnezeu, a înviat, deschizând calea spre câmpiile vaste ale libertăţii, pentru tot cel ce voieşte să iasă din strâmtoarea sufocantă de vanităţi a păcatului. Voieşte cineva? Să ia aminte la Iosif. Şi, mai cu seamă, la asinul lui. Şi la asinul lui Valaam, desigur.

Moise – o icoană, între chip şi asemănare

În vremea aceea, Moise păştea oile lui Ietro, preotul din Madian, socrul său (Ieşirea 3:1). Aşa începe memorabilul fragment veterotestamentar, cunoscut îndeosebi sub titluri cum ar fi *Chemarea lui Moise* sau *Rugul Aprins* (vezi Ieşirea 3:1 - 4:17). Nu aflăm nimic, din această introducere sumară, care să sugereze faptul că autorul este pe cale de a relata un eveniment menit să modifice viaţa unui om, destinul unui popor şi, totodată, istoria omenirii.

În lumea veche a Orientului Mijlociu stătea în firea lucrurilor ca un ginere, mai cu seamă dacă nu era din cale afară de bogat, să se îngrijească de administrarea averii socrului său. Şi chiar aşa este prezentat Moise cititorului, încă de la bun început: tatăl său este *un om oarecare* (Ieşirea 2:1); datorită unei prigoane cumplite din partea egiptenilor, mama lui îl ascunde într-un coş şi îl lasă să plutească pe apa Nilului, de unde îl salvează fiica lui Faraon. Ea îi oferă posibilitatea de a primi cea mai bună educaţie egipteană şi de a pătrunde în aristocraţia vremii. Gestul, pozitiv într-o primă fază, are şi o latură negativă, de vreme ce conaţionalii săi nu-l vor mai recunoaşte pe Moise ca membru deplin al poporului ales (vezi Ieşirea 2:19). Pe lângă toate acestea, la un moment dat, eroul nostru săvârşeşte o crimă şi se vede nevoit să fugă, pentru a scăpa de rigoarea legii egiptene (Ieşirea 2:12-15). Aproape totul contribuie, într-un fel, la transformarea lui Moise într-un anti-erou. Nu are o origine clară, este israelit de origine, dar, cum trăieşte ca un egiptean, este quasi-repudiat de poporul său, fără însă a fi adoptat întru totul de egipteni. În plus, pentru că ucide un om, este nevoit să-şi piardă urma. Situaţia lui de moment nu este defel de invidiat. El va căuta, aşadar, să-şi refacă viaţa cât mai departe, în Madian, căsătorindu-se cu fiica unui preot de aici, pe nume Ietro. Şi, totodată, să-şi construiască o nouă identitate - aceea de păstor. Aceasta este postura, deloc confortabilă, a lui Moise, în ajunul minunatei întâlniri menită să-i schimbe radical cursul vieţii.

Autorul Cărţii Ieşirea nu zăboveşte cu prea multe amănunte şi spune direct că, pe când păştea oile socrului său, lui Moise i s-a arătat un înger care îl striga pe nume dintr-o pară de foc. Prima reacţie a omului nu este cu nimic deasupra de omenesc. El pare a nici nu auzi glasul, ci se arată mai interesat de minunea că flacăra respectivă ardea într-un rug, într-un arbust uscat, fără însă a-l mistui. De aceea, surpriza lui este pe măsură atunci când realizează că nu este martor la un miracol oarecare şi că glasul dumnezeiesc vrea să-l instituie tocmai pe el, Moise, ca lider al evreilor şi eliberator al acestora din robia egipteană (Ieşirea 3:2-12). Descoperirea are asupra lui efectul unui duş rece. Dacă ar fi să urmeze chemării, ar trebui să se prezinte mai întâi înaintea conaţionalilor săi şi să le explice că el a fost ales de Dumnezeu să-i elibereze din robie. Apoi, ar avea a se înfăţişa la Faraon, pentru a-i cere nici mai mult nici mai puţin decât slobozirea fiilor lui Israel. Planul părea mult peste limitele oricărei logici. Era de aşteptat ca iudeii să-l respingă, atât pentru că vedeau în el un ins duplicitar, cât şi pentru că unii dintre ei fuseseră martori la crima pe care o săvârşise (Ieşirea 2:11-14). Pe de altă parte, autorităţile egiptene erau pregătite să-l condamne la moarte şi, evident, orice tentativă a lui de a intra în legătură cu ele, şi cu Faraon în special, era echivalentă cu o sinucidere curată. Ca orice om cuminte, Moise refuză. Iar refuzul lui este plin de bun simţ: *Cine sunt eu, ca să mă duc la Faraon, regele Egiptului, şi să scot pe fiii lui Israel din ţara Egiptului?* (Ieşirea 3:11). Primind chemarea lui Dumnezeu ca pe o sarcină imposibil de îndeplinit, Moise încearcă să i se

împotrivească în cel mai natural mod cu putinţă, şi anume dezvăluindu-şi, cu toată onestitatea, slăbiciunile.

El îşi mărturiseşte mai întâi propria-i lipsă de semnificaţie - *Cine sunt eu* ...? nu este o întrebare lipsită de noimă. La acea oră, Moise era un ins care nu dorea nimic altceva decât să se piardă în dulceaţa lipsită de responsabilitate a anonimatului, a depersonalizării. În al doilea rând, îşi dezvăluie starea sufletească, un amestec de teamă şi neîncredere. Îi este frică să apară înaintea lui Faraon şi nu crede că o eventuală întâlnire cu fiii lui Israel ar avea vreun rezultat. De ce? Pentru că faţă de egipteni se ştie vinovat, iar faţă de ai săi lipsit de autoritate. El nu cunoaşte numele lui Dumnezeu (Ieşirea 3:13), aşadar nu face parte dintre înţelepţii lui Israel. Mai mult, date fiind antecedentele sale cunoscute, chiar dacă ar rosti înaintea lor Sfântul Nume, tot nu ar fi crezut pe cuvânt (Ieşirea 4:1). Pe lângă toate acestea, ginerele lui Ietro îşi mai pomeneşte şi neputinţa trupească, ca pe o piedică serioasă pentru îndeplinirea misiunii încredinţate (Ieşirea 4:10).

Răspunsul dumnezeirii este unul pe cât de iraţional, pe atât de firesc: nu s-a făcut absolut nici o greşeală, Moise este alesul, cu toate scăderile şi neputinţele lui, dacă nu chiar în ciuda acestora. Fiecare slăbiciune devine în chip minunat, odată mărturisită, prilej de manifestare a atotputerniciei divine. Însă cu un sens profund. La o privire mai atentă, putem nota că repararea neajunsurilor lui Moise vizează trei aspecte esenţiale.

Prima calitate pe care Dumnezeu i-o conferă lui Moise, ca urmare a mărturisirii sale sincere, este aceea de mijlocitor în favoarea poporului său: el va discuta cu Faraon eliberarea israeliţilor (Ieşirea 3:10). Priminind şi misiunea de a proclama Numele Celui Prea Înalt, de a le binevesti conaţionalilor săi libertatea (Ieşirea 3:14-15), omul este ridicat la rangul de profet. Nu în ultimul rând, tot lui i se mai acordă şi puterea de a-i consacra întru slujirea dumnezeiască pe alţi semeni de-ai lui, în speţă pe Aaron (Ieşirea 4:14-16). Prin faptul că dobândeşte puterea de a mijloci, a binevesti şi a consacra, Moise se învredniceşte, în fapt, de harul preoţiei şi de puterea învăţătorească. Moise devine arhiereu al Celui Prea Înalt şi profet-învăţător al poporului său. Ca şi cum toate acestea nu ar fi fost îndeajuns, autorul relatează în continuare, într-un fragment cu siguranţă fundamental pentru înţelegerea *tehnicii* de alcătuire a textului sacru (Ieşirea 4:2-9), despre încă un rang la care este ridicat ginerele preotului din Madian. Interesant că, în conferirea acestei demnităţi, Dumnezeu porneşte de la ceea ce omul are deja. În cazul de faţă, un toiag. În toate culturile tradiţionale, toiagul şi stilizările lui (bastonul, cârja, sceptrul) sunt simboluri ale autorităţii. Reminiscenţe în acest sens întâlnim şi azi: sceptrul regal, bastonul de mareşal, cîrja episcopală, etc. Pentru Moise, ca păstor, toiagul avea o utilitate în primul rând practică. Dar, tot aşa după cum Sf. Ap. Petru şi Andrei s-au auzit chemaţi să fie *pescari de oameni* (Matei 4:19), Moise are a-şi asuma misiunea de păstor nu al oilor lui Ietro, ci al poporului său. Iar pentru aceasta nu avea nevoie doar de autoritate, doar de putere. Deloc întâmplător, atunci când Domnul Dumnezeu îi porunceşte să arunce toiagul pe jos, simbolul autorităţii se preschimbă în simbol de înţelepciune: în şarpe. Iar apoi, şarpele se preschimbă la loc în toiag. Textul biblic devine, aici, veritabilă icoană. Moise ţine în mână un obiect încărcat cu o semnificaţie profundă. Toiagul-şarpe simbolizează autoritatea dublată de înţelepciune, însă o înţelepciune de un anumit fel, una tămăduitoare. Să nu uităm că, până în zilele noastre, şarpele este recunoscut ca emblemă a farmaciştilor, adică a acelor oameni care se pricep să preschimbe veninul, otrava ucigătoare, în medicament tămăduitor. Fiii lui Israel erau robi, iar Moise, cu puterea dată lui de Dumnezeu, urma să-i elibereze din această stare şi să-i vindece, apoi, de toate sechelele mentalităţii de sclav, adânc înrădăcinate în

sufletele lor. Astfel, următoarele două minuni săvârşite intră perfect în logica lucrurilor. El experiază mai întâi că, de-acum, poate vindeca boli trupeşti (Ieşirea 4:6-7) şi, în al doilea rând, că poate preschimba apa în sânge, tot aşa după cum primul gest minunat al Domnului Hristos va fi să preschimbe apa în vin (Ieşirea 4:9; Ioan 2:9). Iar mai apoi, vinul în propriul Său sânge … Rangul la care este ridicat Moise ar putea fi descris astfel: are putere, înţelepciune şi poate tămădui boli trupeşti şi sufleteşti. Dar autoritatea lui nu se rezumă la a-i scoate pe israeliţi din robia egipteană. Iată, creaţia i se supune şi ea. Moise este înzestrat cu o autoritate regală. Puterea şi înţelepciunea simbolizate prin toiagul-şarpe ne duc cu gândul, în primul rând, la icoana regelui Solomon. Iar faptul că are putere asupra creaţiei, sugerează calităţile unui alt personaj biblic, anume Adam. Am putea oare spune că rangul conferit, de această dată, este acela de care se bucurau Adam şi Eva înaintea căderii în păcatul strămoşesc? (Facerea 1:26, 28; 2:15, 19) Cert este că în persoana lui Moise percepem, deja, oglindirea a două chipuri: al lui Adam, pe de o parte, şi al lui Solomon, pe de alta. Întreaga literatură rabinică îl situează pe regele faimos şi înţelept în linia marilor bărbaţi ai lui Israel care au fost Avraam, Moise şi Iosif (Baba Bathra 15a, ş.a.). Chipul fanat al protopărintelui neamului omenesc prinde contur în persoana unui păstor anonim care, iată, începe să preînchipuie un alt păstor, un nou Adam.

Să recapitulăm: am văzut că, dobândind puterea de a mijloci pentru fiii lui Israel, de a le binevesti eliberarea din robie şi de a consacra alţi semeni de-ai săi întru dreapta slujire a Celui Preînalt, Moise este înzestrat cu demnitatea preoţească. Apoi, primind posibilitatea de a-l învăţa pe Aaron şi, împreună cu acesta, de a le transmite israeliţilor voia lui Dumnezeu şi adevărurile izbăvitoare, lui Moise i se conferă demnitatea de profet, de învăţător. În fine, prin puterea şi înţelepciunea ce-i sunt date, Moise este ridicat la rangul de rege, de împărat. Iată ce trăsături minunate descoperim, de-acum, pe chipul personajului nostru! Meşter iconar iscusit, autorul biblic nu zugrăveşte, în persoana lui Moise, o simplă replică a lui Adam. Nu spre Adam trebuie să tindem noi, oricât de paradisiacă ar fi fost starea lui iniţială. În viziunea revelată a autorului, eroul poartă, cum ar spune cu siguranţă Diadoh al Foticeii, *pecetea asemănării*. Învăţător, Preot şi Împărat va fi să fie nimeni altul decât Mesia. Prin demnităţile primite, Moise dobândeşte de fapt asemănarea, adică *forma pe care Dumnezeu o ia în icoana omului* – cum frumos spunea un mare teolog. Astfel înzestrat, Moise pune început izbăvirii lui Israel din robie, dar şi mântuirii noastre. Prin Moise ne-a fost dată Legea, care a pregătit lumea pentru momentul naşterii lui Mesia; iar prin Iisus Hristos, Legea s-a împlinit: am primit, adică, harul şi adevărul (Ioan 1:17).

Toată această istorie teologică din jurul lui Moise este însoţită îndeaproape de un tâlc duhovnicesc, folositor pentru fiecare dintre noi. Să ne amintim că, în momentul iniţial al relatării, Moise este un ins oarecare. El nu se manifestă altfel decât orice om obişnuit. Majoritatea dintre noi visăm şi ne complacem în confortul asigurat de stereotipia vieţilor noastre, de rutina zilnică. Trăim într-un cerc vicios: muncim pentru bani, iar banii îi folosim pentru ca să putem munci mai departe. Idealul la care visa Moise nu era departe de acesta. Şi, trebuie să o recunoaştem, este unul foarte călduţ şi ademenitor. Dar aproape că îl exclude pe Dumnezeu. Asemenea lui Moise, creştinul este chemat la un alt fel de viaţă. El trebuie să descopere încă de pe acum chipul lui Hristos din sine şi să-şi lucreze asemănarea, pentru a-L putea mărturisi pe El în lume. Fiecare dintre noi este chemat să fie, în felul lui şi la locul lui, împărat, preot şi învăţător. Şi devenim astfel dacă acceptăm, chiar asemenea lui Moise, dialogul cu Dumnezeu. El ne cheamă să ieşim din circularitatea fadă a vieţii noastre, să fim pricină, pentru cei din jurul nostru, de întoarcere a inimii spre Dumnezeu şi să-i

învăţăm cele bune, învăţându-ne pe noi înşine, spre a deprinde laolată cele de folos izbăvirii din Egiptul păcatului. Dacă dorim cu adevărat să ne asumăm calitatea de creştini, trebuie să ne exersăm urechea, pentru a auzi chemarea lui Dumnezeu, şi inima, pentru a-i putea da curs. De aceea, cred că istoria lui Moise poate fi citită şi ca o icoană a spovedaniei. Omul, minabil şi înfricoşat, călătoreşte spre centrul fiinţei lui şi îşi dă pe faţă neputinţele. Astfel, introspecţia sa devine prilej de cunoaştere a puterii Celui Preaînalt. După o asemenea călătorie - asistată de Dumnezeu, prin intermediul preotului duhovnic - în profunzilmile inimilor noastre, nu mai putem rămâne cei ce eram înainte. Ne schimbăm. Cum altfel ne-am putea îndumnezei? …